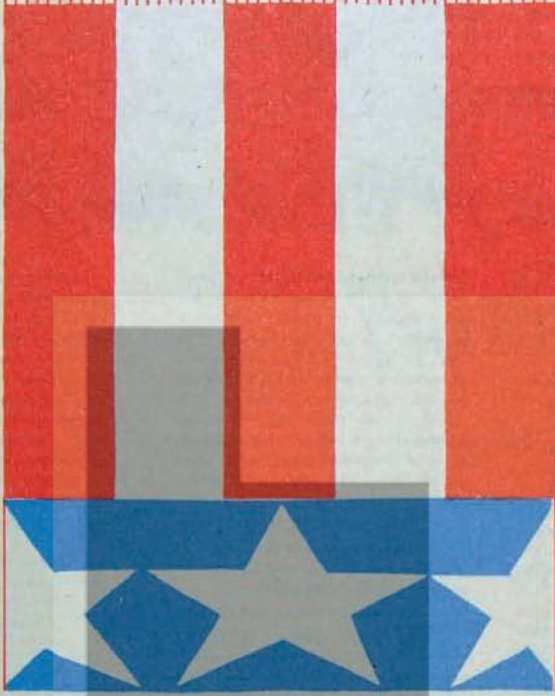

çizim ve
tarafından
TÜSTAV'a
bağlanmıştır

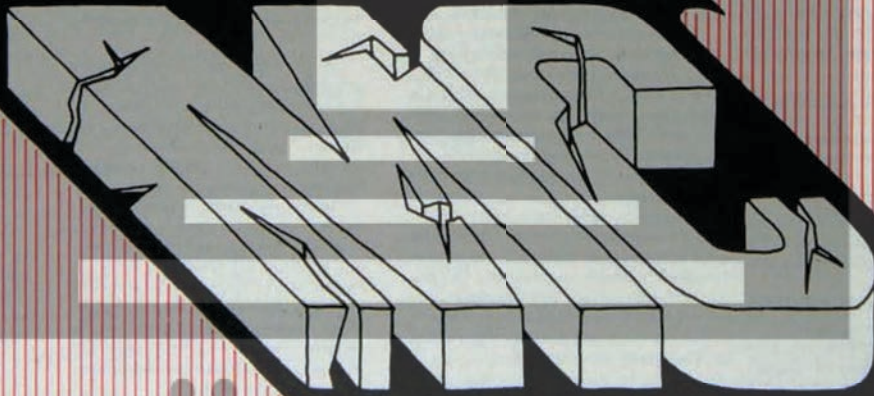
BAGIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ - SAYI : 11 24 HAZİRAN 1975 5 TL.

*amerikan
gölgesindeki
çatlak*

TÜSTAV

ODTÜ DER YÖNETİM KURULU BAŞKANI

LEVENT RESUL'ÜN YÜRÜYÜŞ'E DEMECİ

● 15 Mayıs'ta başlayan boykot hareketinin nedenlerini açıklar mıydınız?

5 Mart 1971'den sonra uzun bir süre sekteye uğrayan ODTÜ'deki "demokratik ve özerk üniversite" mücadelesi 1974-75 ders yılında yeniden yükselmeye başladı. 8 Kasım faşist komando baskısından sonra Üniversiteye yerleştirilen jandarma ise, bu mücadeleyi bastırarak için kullanılıyordu.

1974-75 ders yılının ikinci semestrinin başından itibaren ise mücadele yoğunlaşmaya başladı.

Çelişkiler önce Hazırlık Okulu ve Mimarlık Fakültesinde yoğunlaştı. Buna paralel olarak jandarma baskısı da arttı. ODTÜ giderek bir jandarma olay talimگاهی görünümü aldı.

Üniversitenin her bölümünde ve yurtlarda Akademik-Demokratik talepler doğrultusunda imzalar toplanmaya başladı. Yurt öğrencilerinin talepleri okunmaksızın reddedildi. Bunun üzerine, yurtlarda yurt ücretlerini ödememe hareketi başladı. Bu hareketin bütün anti-demokratik baskılara rağmen kırılmaması, Rektörlüğün okulu 2 haftalık bir süre için kapatması ile sonuçlandı.

28 Nisan'da yeniden açılan ODTÜ yine bir toplama kampından farkıydı. Binlerce jandarma öğrencileri baskı altında tutuyor, Mimarlık Fakültesi Dekanı gücünü öğrenciler üzerinde deneyebiliyor, Kayıt Kabul İşleri'nin tek görevi, Disiplin Kurulu'na verilerin listesini açıklamak oluyordu. "Ayдын Başçavuş" okulun kapısında gözüne kestirdiklerini gözaltına alabiliyordu. Okulun kapalı kaldığı sürenin telafisi de düşünülmediğinden, öğrenciler derslere hapsolup kısıyor, dersler öğrencinin üzerinde siyasal bir baskı aracı olarak kullanılıyordu.

Böylece, dönemin uzatılması, disiplin cezalarının affı ve jandarma baskısına son verilmesi talepleriyle boykot başladı.

● Bu talepler karşısında okul yöneticilerinin tavrı ne olmuştur?

Boykotun bir gün önce bu talepler Üniversite Konseyine ulaştırılmış ve hemen reddedilmiştir. Boykot bunun üzerine başlamıştır.

Rektörlük, boykotu kırabilmek için elinden ve cebinden gelen herşeyi harcamıştır. Rektörlük, öğretim üyelerine baskı uygulamış, gazetelerde Üniversite bütçesinden ayrılan paralarla büyük

ilânlar yayınlamış, TRT boykot kırıcı yöntemlere alet edilmiş, jandarmaya adam tatlatılmış, kısıcası elden gelen bütün gayret gösterilmiştir.

Basın ve yayın organlarına, ODTÜ de 200 zorbanın 9 000 kişiyi yönettiğini söyleyen Rektörlüğün, gazetelerde yayınlanan binlerce kişilik forum fotoğraflarıyla yalanı ortaya çıkmıştır.

Yönetim, boykotu kıramayacağını anlayınca dize gelmiştir. Ama aldanmamak gerek. "Dize gelme" ilercisi hareketi kırmanın yeni girişimlerine şnyok olmuştur.

● Yönetici ve öğretim üyeleri arasında, öğrencilere karşı izlenecek tutum konusunda anlaşmazlık olduğu söyleniyor. Bunu açıklar mısınız?

Öğretim üyelerimiz boykotun başladığı günlerde kararsızlık içindeydiler. Geçen günler, öğrencilerin haklılığının anlaşılmasıyla sonuçlandı. Boykotun yeniden başlaması, öğretim üyelerini ne yazık ki en başa döndürdü. Boykotun haklılığını ve gerçek dostlarının bugünkü yönetim alamayacağını kavramalarını bekliyoruz.

Yöneticiler ise ülkemizdeki faşist MC iktidarının bir uzantısı durumundadırlar. MC içindeki çelişki ve ayrılıklar aynen ODTÜ yöneticilerine de yansımaktadır. Bugün ODTÜ'de Rektörden daha soğdu, daha koyu ve daha bağnaz faşist bir klik vardır.

Rektörün boykot sonucunda öğrencilere taviz veriyor görünmesini dahi onaylamayan bu klik, öğrencilerin zorla bastırılmasını, hiçbir taviz verilmemesini istemektedirler. Rektörün, verdiği tavizlerle zayıfladığını ve istifa etmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Öğretim üyeleri arasında, amaçlarına yönelik imza toplayan bu klik için de başta Rektör Yardımcısı Yuluğ Tekin Kurat, TÖRE adlı faşist derginin başyazar ve kurucularından, Hüseyin Bahtuhan ise 1971 döneminin ünlü muhbirlerindedir.

Açıkça görüldüğü gibi, ODTÜ AP'ye yakın rektör Sömer ve çevresi ile MHP'ye yakın faşist klik tarafından yönetilmektedir. Aralarındaki çelişkiler zaman zaman ortaya çıkmakta, ancak ilercisi öğrenci ve öğretim üyelerini harcamak söz konusu olduğunda bu sirtüğümler azalmaktadır.

Ayrıca ODTÜ öğretim üyeleri ve

ilercileri arasında büyük bir çoğunluk ilercisi ve yurtsever kişilerdir. Ancak bütün yönetici ve öğretim üyelerinin "sözleşme" ile çalışması ve faşist iktidarın güdümündeki Mütevelli Heyetine bağımlı olması bu kesimi bir ölçüde pasifize etmektedir. Demokratik üniversite mücadelesinde objektif olarak öğrencilerin yanında yer alan bu büyük çoğunluk da Üniversitedeki güçler dengisinin ilercisi kanadında yer almaktadır.

● Rektörlüğün son olarak red ettiği ve iki tarafı uzlaşmaz çizgiye getiren noktalar nelerdir?

Taviz veriyor görünen Rektörlük, bilinen ayunlardan birini daha oynamaya çalışmıştır: Taktik kaypaklık. Öğrencilerin tüm istekleri, hatta daha çoğu kabul edilmiş, ancak iki gün sonra tüm basın ve yayın organlarında bu yalanlanmıştır. 9 Haziran günü daha ustaca bir oyuna girişilmiş, yayınlanan bildiri ile yine tüm öğrenci isteklerinin kabul edildiği, kaypak ve her yöne çekilebilir ifadelerle ilân edilmiştir.

Ancak ODTÜ öğrencileri bu oyuna gelmemiş, isteklerinin kabul edildiğine dair kanıt istemişlerdir. Rektörlük, taşıdığı ort niyetleri kanıtlanıncasına, hiç bir somut girişimde bulunmamış, affedildiğini belirttiği disiplin cezalarını bile resmen açıklamamıştır.

16 Haziransabahı ise durum çok karıştıktı. Rektörlükle yapılan görüşmeler sırasında dönemin uzatılması için alınan karar yeterli idiye de, Rektörün kaypak tavrı 10 günlük bir kayıp daha getirmişti. Bu durumda dönemin ya yeniden uzatılması gerekiyordu; ya da derslerin kısıltılması. Aksi halde öğrenciler yine iktidarın arzuladığı baskının altına girecekti.

Boykot süresince yapılan tüm sınavların iptali gerekiyordu. Çünkü aksi halde sınavlara giren bir avuç hain mükâfalandırılmış olacaktı.

Rektör tarafından görüşmeler sırasında kabul edilen "İlk hafta içinde sınav yapılmaması ve yeni Disiplin Yönetmeliğinin hazırlamakla görevli komitenin kurulması" maddeleri hemen gerçekleştirilmeliydi.

Ancak, orada iki gün derslere giren öğrenciler ne boykot sırasındaki sınavların iptal edildiğini ne derslerin kısıltıldığını ne de diğer isteklerinin kabul edildiğini gördüler. Rektörlük yeni bir oyun oynamaktaydı.

Bunun üzerine,
1. Dönemin ayarlanması (Aşağıdaki üç şikton biri olabilir)

- a- Dönemin uzatılması,
 - b- Final sınavlarının, öğretim üyelerinin askerlik dönüşüne ertelenmesi,
 - c- Derslerin derhal kısıltılması
2. Boykot süresince yapılan ders ve sınavların iptali,
3. 23 Hazirana kadar sınav yapılmaması,
4. Öğrenci komitesinin (disiplin yönetmeliği değişikliği için) kurulması,
5. Öğrenci sınıf temsilcilerinin bölüm kurullarına girmesi

talepleri 16 Haziran sabahı Rektörlüğe son kez iletildi ve kesin cevap istendi. Verilen cevap: "İyi niyetimiz devam ediyor" idi. Yani kaypak tavır aynen sürüyordu.

Toplanan Forum'da 7 000 öğrenciden 6 900'ünün aylaıyla boykote devam kararı alındı.

Biz ODTÜ öğrencileri, yönetimin boykotu kırmak amacıyla faşizmin tüm güçlerini kullanmaya, tüm ayunlarını tezgâhlamaya çalışacağını biliyoruz. Ama, dayanışma ve direnişimizi kıramayacaklar ve sonunda yine dize gelecektir.

YÜRÜYÜŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAHİBİ:
Nihat SARGIN

SORUMLU YÖNETMEN:
Taner TUNCEL

TEKNİK SEKRETER:
Uğur OKMAN

ADRES:
Konur Sokak 15/8
Yenişehir - ANKARA
Tel: 17 45 81

ABONE KOŞULLARI
Yıllık: 200.- TL.
6 Aylık: 100.- TL.
Diş ülkeler abane bedeli
iki katıdır.

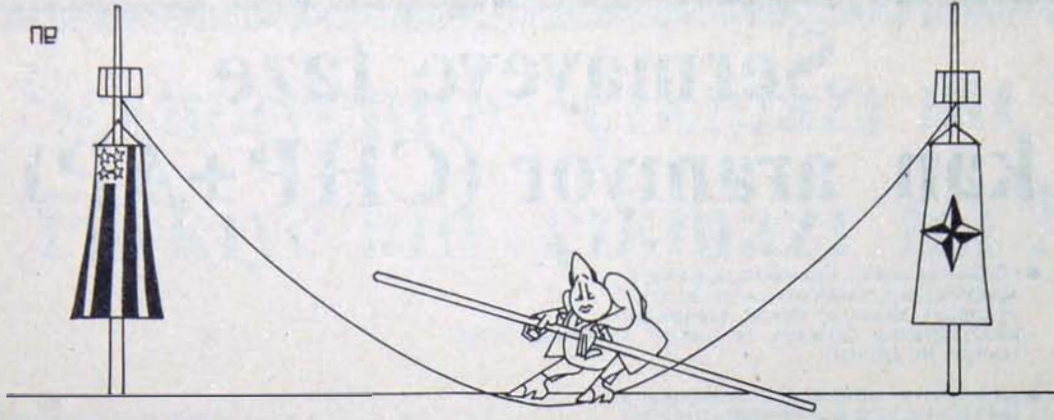
İLAN KOŞULLARI:

Arka Kapak Reklamı : 7.500.- TL
Arka Kapak Siyah Beyaz : 6.000.- TL
İç sayfalarda sütun santimi : 20.- TL
İç sayfalardaki yayın ilanları :
% 50 indirimlidir.

Baskı: Karaca Ofset Matbaacılık
Dağıtım: Hürriyet Gazete Dağıtım
Telefon 28 50 20 İst.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Gönderilen yazı ve Fotoğraflar iade edilmez.

KAPAK DÜZENİ
İbrahim NİYAZIOĞLU

Amerikan gölgesindeki çatlak

YORUYUŞ

MC iktidarını bekleyen koronik günleri herkes görmeye başladı. Görenlerin arasında, hükümeti oluşturan dört parti de var. Demokrasi cephesine saldırarak birliği koruma çabasının sonucu beklenemedi. Beklemek için sabır gerekli. Oysa MC partileri, hükümeti, sabretmek için kurmadılar. Aksine, hazır olanaklara güvenerek, sermayenin ivedi sorunlarını ivedilikle çözmek umuduyla biraraya geldiler. Olanaklar çabuk tükendi. Demokrasi cephesine saldırı bundan sonra önem kazandı. Talihsizliği de burada. Şimdi dört partinin dördü de kendi yolunu seçmeye çalışıyor.

Yol ayrımına gelinmesi, MC partilerinin sermayenin çıkarlarını savunmakta birleşmemelerinin sonucu değil. Sorun, bugün için sermayenin çıkarlarının ne ölçüde kollanabileceğine yatıyor. Sermayenin çıkarlarının savunulması güçleşince hemen ikinci bir soru geliyor: Sermayenin çıkarlarını en iyi kimin savunacağı sorusu. Sermaye cephesinin demokrasi cephesine çevirdiği silâh burada kendisine karşı dönüyor. "Politika ekonominin önüne" geçince, politika bu defa sermaye partilerini birbirine düşürüyor.

AP, koalisyonun en büyük partisi olduğu için, önündeki güçlüklerden en çok korkan parti. Kaybedecek çok şeyi var. Kapitalizmin her çıkmazı, iktidardaki AP'ye her zaman kayıp getiriyor. İktidarı başka partilerle paylaşması rahatlatıcı bir unsur değil. Tersine, MC'yi kuran AP olduğuna göre, ortaklarının günahı da onun defterine yazılıyor. Küçük ortaklarla birleşmek, AP'nin üzerindeki vebali azaltıyor, arttırıyor. Onun için, "zararın neresinden dönülse kör" hesabı güdüyor. CHP'ye yakınlaşma çabaları bu hesabın ürünü.

CHP-AP yakınlaşmasını katarıp yetkili çevrelere sunular, sermayenin uzun vadeli düşünebilen kafaları. Bu kafalara göre, ancak CHP ile birleşmiş bir AP, kitleleri politikadan uzaklaştırarak kapitalizmi onarabilir. Bu kafalar, sınıf savaşının politik düzeyde yükselmesinin, "aksi tesir" yarattığını deneylerle görmüş durumda. İlk yakınlaşma önerilerini dış politikada olanında ortaya attılar. CHP buna yanaşmadı. Yapması gereken de buydu. Sermayenin muhalefete ittiği CHP, karşılığını, kitlelerle yeni ilişkiler kurarak ödetiyor. MC'nin ambargo çukuruna düşmesinden sonra yakınlaşma çabaları yeniden yoğunlaştı. Fakat CHP lideri bu konuda da çetin cevaz çıktı. Cumhurbaşkanıyla görüşmesinden ayrılırken söyledikleri, birleştirme umutlarının bir kere daha geriye atılmasına neden oldu.

Amerikangölgesi daraldıkça Cephede ki çatlak büyüyor. Cephe'deki esas çatlak AP ile MSP arasında. AP'nin MSP'ye karşı homurdanması, Erbakan'ın gezilerinde duyulmaya başladı. Demirel "hizmet koymak" la uğraşırken, MSP'nin işi gücü seçim zamanıydı. Bu sözler anlamlı. Ankara'da oturup "hizmet koymak", AP'nin sermayeye karşı bağılıca ve temel görevi. AP'nin kapitalizmin açılıp serpilme dönemlerinde altın çağını yaşamayı, bunalım dönemlerinde diken üzerine düşmesi bu yüzden. MSP ise farklı. MSP, gelişimini kapitalizmin bunalımlarına ve bunalım dönemlerine borçlu. Sermayenin yedek partisi olmanın yolu bu. 71 sonrası dönemde MSP'nin bir yılda üçüncü partile olmasının nedeni de bu. Böyle dönemlerde seçim seferlerine çıkmasının da nedeni. Kapitalizmin bunalımlarından beslenen MSP, aynı zamanda "sorumuz" da. Sorumsuzluğu devlet kadralarını işgale kadar varıyor. AP bundan da rahatsız. Ekonomik olanakların pembe gözlüküğü sıralarda sermaye cephesinden ayrı düşmek için MC'ye sarılan MSP, durum değişince bu "sorumluluğu" göstermiyor.

AP'nin homurdanması, bağımsız milletvekillerinin MSP konusunda AP'yi "uyarmaları" ile doruğuna ulaştı. Buna, AP'nin tezgahladığı birdönüşükli döğüş diyenler bizce haklı. Sanayi Bakanına soru önergesini veren "bağımsız"ın, Brüksel'e beraber gidecek kadar Demirel'e yakınlması önemli bir açık.

Cephe'nin birleşik görünen kanadında bir de başka hesap var: MC partilerinin seçim ittifakı tasarısı ve AP, CGP ve MHP'nin birleşmesi tasarısı. Birinci tasarıya MSP itiraz ediyor. Bunun nedeni, MSP'nin en az geçen seçimlerdeki kadar oy alabileceğine inanması. İkinci tasarıya ise MHP'lilerin bir bölümü itiraz ediyor. Orta Doğu gazetesinde çıkan bir yazıya göre, AP gerçekte bir merkez partisi. Partinin bugünkü "sağa kayış"ı geçici bir olgu. "Tutarlı" ve "gerçek" sağcı olan MHP'nin böyle bir parti içinde erimesi tasvip edilemez.

AP'nin oyunları diğer partileri uyarınca benzer. MSP zaten uyanıktı. CGP ise "bitmiş" bir parti. Onun AP ile birleşmesi bir sorundeğil. Diğerlerinin tersine, CGP uyanıkça daha çok birleşmeyanlığı alıyor ve olacak. MHP'de ise AP ile birleşmeye karşı etkili bir muhalefe olacak. Üstelik, AP, MSP'ye yüklediğinde MHP'nin bir kesimi MSP'den yana tavır alıyor. MSP ile MHP'yi yaklaştıran önemli bir neden var: Her ikisi de sermayenin siyasal örgütü olma teknelini AP ile paylaşma, giderek devralma çabasında. MC iktidarı, onlara, sermayenin gözüne girmek için olanak ve zaman sağlamıştı. Şimdi bu olanak ve zaman lıykınca kullanmaya çalışıyorlar. Önlerine engel çıkış istemiyorlar. Rakiplerinin gölgesi altında eriyip gitmek istememeleri normal.

Bunun yanı sıra MSP ile MHP'yi ayıran etkenleri unutmamak gerekli. AP'den ayrı olarak gelişip genişleme şansı MHP için MSP'den çok daha az. Yıllardır alınan seçim sonuçları bunu gösteriyor. MHP'nin, MC iktidarı döneminde de genişleyemediği yavaş yavaş görülüyor. Tam AP-MSP ayrımının belirdiği günlerde MHP'nin seçim ittifakı tasarısının ivedilikle çıkarılmasını istemesi bir rastlantı değil. MHP bugün için bir karar verme döneminde.

Şimdiki durum şu: AP, namusunu ancak bir erken seçim paklayacağı kanısına yaklaşıyor. Erken seçimin AP'yi MSP'den kurtaracağı umuluyor. Tabii MSP'nin hızı kesilebilirse. Fakat sermayenin diğer partileriyle arası açıldıkça MSP'nin hızı artıyor. AP'nin müşkülü burada. Hükümeti bozması zor. Hükümeti bozmak MSP'ye koz vermek olacak. Bu yüzden, Ekim Senato yenileme seçimlerinin sonuçlarını görmek istiyor. AP için tek çıkış yolu bunu CHP ile onayarak yapmak. CHP ile AP, bir erken seçim kararında birleşebilirler. İki partinin arasını yapmak isteyenler için bir deneme fırsatı bu.

CHP, AP'ye pas verir mi? Bugüne kadar topları geri çevirdi. Amerikan gölgesindeki çatlakları yamamak için son günlerde girişilen çabaları da boşa çıkardı. Bundan sonra da pas vermemek zorunda. AP'nin imdadına koymak CHP'ye düşmemeli. Bunu yapmak için, kısa vadeli iktidar hesaplarına umut bağlanmış olmak gerek. CHP'den beklenen bu değil. Ayrıca CHP'yi iktidara götürün yol da bu değil. CHP'den beklenen, sermayenin köbeye sıkıştırılmasında kendisine düşeni yapması.

Sermayenin köbeye sıkıştırılması demokratik güçlerin gündemdeki görevi. Bugünkü bunalım, demokratik güçler arasında sosyalistlere önemli görevler yüküyor. Sosyalist ajitasyon için de olanaklar yaratıyor. Örnek, MC'nin düşüşü ikili anlaşmalar çukuru. Görev, anti-empyalist bilinci geliştirmek. Örnekler gittikçe artıyor ve artacak. Sosyalist ajitasyonu, demokratik cephe birliğinden ayrı düşünmek gerekli.

Sermayeye taze kan aranıyor (CHP+AP)

- HÜKÜMETİN, AMERİKAN AMBARGOSUNA KARŞI ALDIĞI "KARAR", KAMUOYUNDA BÜYÜK TEPKİ UYANDIRDI. KARAR, İÇ SİYASAL TARTIŞMALARI DA ALEVLENDİRDİ. ÇANKAYA, GELİŞMELERİ "KAYGI" İLE İZLİYOR.
- ÇANKAYA'NIN GİRİŞİMLERİ, CUMHURBAŞKANININ CHP'Yİ DIŞ POLİTİKADA CEPHE İLE İŞBİRLİĞİNE ÇAĞIRDIĞI BİÇİMİNDE YORUMLANIYOR. YOĞUN SİYASAL TRAFİK İÇİNDE, MSP'YE YOLLARIN KAPATILMASI OLANAKLARI ÜZERİNDE DE DURULUYOR.

"Dış politikada biz konuşursak, cepheciler milletin yüzüne bakamaz." Sözler CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e aitti ve önceki haftanın sonunda Tokat'ta söylenmişti.

Ecevit'in bu sözlerinden üç gün sonra, Cephe hükümetinin Dışişleri Bakanı bir basın toplantısı yaparak, Amerika'nın Türkiye'ye uyguladığı silah ambargosuna karşı hükümetin kararını açıkladı. Cephecilerin "Milletin yüzüne bakacak" kadar pişkin olduklarını kanıtlayan karara göre, ambargo tehdidiyle Türkiye'den taviz koparmağa çalışan Amerika'ya bir ay daha mühlet tanıyordu.

Uyduluğun ve her türlü ölçünün altındaki teslimiyetin ifadesi olan karar, yine Cephe Dışişleri Bakanının ağzından "Devletlerarası müzakerelerin uzun vadeli" usulünden sayılıyordu.

Ama yalnız cephecilerin değil, son 30 yılın CHP'sinin de, bağımsızlıktan yana güçlerin yüzüne bakacak hali olmasa gerek. Çünkü, Amerika'nın Türkiye'ye ne zaman girdiği biliniyor.

Türkiye'de 30 yıllık Amerikan emperyalizmi kuşatmasına kimler karşı çıkmış, kimler bu uğurda hapislerde çürümüş ve kimler hayatlarını vermişti?

Hangi sınıf ve güçler yılmadan usanmadan karşı koyabilmişlerdi uyduluğa?...

CHP Genel Başkanının cevap veremeyeceği sorular bunlardı.

Daha dün gibi kısa bir süre önce, Türkiye İşçi Partisi'nin kapatıldığı, tüm demokratik güçlerin susturulduğu, yurtseverlerin ve gençlerin yargılandığı bir dönemde, "6. Filo rahatça gelebilir artık. Solcuların kökünü kazıdık" diyen Başbakanlar da yaşadı geçen haftayı.

Cephe Dışişleri Bakanının geçti-

MC'NİN DIŞİŞLERİ BAKANI ÇAĞLAYANGİL BASIN TOPLANTISINDA: AMERİKANCI DIŞ POLİTİKANIN İFLASI

ğimiz haftanın Salı günü yaptığı basın toplantısı gerek açıklanan karar, gerekse Çağlayangil'in zihniyle takılan bir takım sorulara verdiği cevaplar açısından yürekler acısıydı.

Cephenin hastalığı

Bakan, ambargo kararının alındığı 5 Şubat'tan bu yana üçüncü mühletin verildiğini kabul etmemiyordu. Aslında bu 30 günlük süreye de, belirli bir kararlılık sınırı olarak bakmaya olanak yoktur. Çünkü bunun hemen sonrasında bir "Geçici Statü" uyutmacası ortaya çıkmaktadır. Ba-

sın toplantısında "Geçici Statü" konusunda bilgi vermektan kaçınan Dışişleri Bakanı bir gün sonra TRT'de bunu kıyısından köşesinden anlatmaya çalıştı. Anlattığı, malum durumu ve kesin teslimiyetçiliği simgeliyordu. Çağlayangil, "Geçici statüde devamını arzuladığımız ilişkileri belirteceğiz" diyordu.

Çağlayangil televizyondaki konuşmasında bir benzetme de yapıyordu. "Hasta vardır, hem vereme hem de çekere tutulmuştur. Birinde bol gıda alması dışında da, perhiz etmesi gerekir" diyordu. Ama sözün sonu gelmiyordu. Cephe Dışişleri Bakanı

kaş yapayım derken, Türkiye'deki büyük sermayenin ve onun hükümetinin tanımını yapıyordu.

Yani Cephe hükümeti "ABD ile aramızdaki ikili anlaşmalar tek tarafı olarak bozulmuştur" derken ileri gidiyor, bundan sonrası için de perhizi uygun görüyordu.

"Bağımsızlık" dediği zaman şaha kalkanlar, bağımlılıklarını biraz çetrefilli olmakla beraber açıkça anlatıyorlardı.

Haysiyet mi ?

Cephe hükümetinin kararı usulen

"PATRONLARIN YÜRÜYÜŞÜ"

Sermayenin çıkmazı mı ? Türkiye'nin çıkmazı mı ?

VARLIK ÖZMENEK

Cephe demagoglarının mantığıyla, "Sağ adına, genel oy'un yüzde 67'sini temsil eden başında bulunan" MC'nin iki buçuk ay içinde gelip dayandığı çıkmaz gözler önünde.

Ülke içindeki suçluluk, dünya önündeki yalnızlıkla birleşince, Cephe'nin ne menem bir "İcraat Hükümeti" olduğu ve daha ne kadar alabileceği somut olarak ortaya çıktı.

Bu arada, siyasal ve ekonomik anlamda, işin içinden çıkılmayacak noktayı belirleyen "Çıkmaz" kavramı üzerinde duralım. Zaman zaman değişik kılıf ve biçimlerde sözü edilen bu olay, sağın karşılaştığı hem kapalı kapı, hem de kapıyı açtığı anahtar deliği... Yani çaresizlik olduğu kadar yöntem.

Şöyle: Belli ortam ve dönemlerde "çıkılmaz"dan kurtuluş reçetesi olarak "Olağanüstü" formüller bulunup sahneye konuluyor. Kitleler bu yolda inandırılmaya çalışılıyor. Formüllerin çerçevesi de, genellikle "Milli beraberlik" ruhu ile dantelâ ediliyor. Göze bu bağ sormalarınca da, iş "Milli kararlar"ın alınmasına ve uygulanmasına kalıyor...

İç siyasal ortamda uygulanan en son örnek ve yöntem: 12 Mart... Yöntem, toplumsal gelişme dinamiğini terse kalamayı hedeflediyse de, tam ters sonuç verdi. Gerek 14 Ekim seçim sonuçları, gerekse demokratik güçlerin bugün sahip bulunduğu derişik yapı bunun kanıtı. Yöntem yakayı ele verdi.

Yöntem dış politikada da uzunca bir süre uygulandı. ABD'nin Türkiye'ye karşı uyguladığı silah ambargosu karşısında izlenecek "Milli Politika" konusunda da denendi ama sükmedi.

Sermayenin MC'si bunun için şfkelidir. Bunun için demokratik muhalefete ateş püskürmektedir.

Amerika ile otuz yılda elli küsur ikili anlaşma imzalanır, Kore'de binlerce asker heder edilirken ve de 1964'de Johnson mektubu sineye çekilirken hep belli "Çıkmaz"lardan söz edilerek "Milli karar"lar alınmıştır.

Sonunda iş, ambargo kaldırmaya karşı bir takım tavizler vermeye dayandı ve bunun için bir tane daha "Milli karar" gerekti. Yöntemin, en somut biçimde yakayı ele vermesi bu noktada gerçekleşti. Ve şu gerçek bir kez daha ve en açık biçimde saptandı:

"Çıkmaz" olsa olsa Türkiye kapitalizminin ve onun dışa bağımlı sermaye sınıfının "çıkılmazı"dır.

Sermayenin içte ve dıştaki "çıkılmaz"ları, ne biçimde değerlendirdiği ve böyle bir fırsat, içte baskı, dışta ise teslimiyetçilik adına kullandığı gözler önüne serildi. Galiba işin soyut mayut tarafı da kalmadı...

Gelişmelerin bir kez daha doğruladığı bir başka gerçek de, iç ve dış politikaların arzettiği bütünlüktür. İç yüzünde demokrasi düşmanlığı yansıyan yönetimlerin, dış yüzünde, uyduluk ve kayıtsız şartsız teslimiyetçilik okunduğu gerçeği...

Tez oldu ama güç olmadı: 12 Mart'ın sivil uzantısı kimliğini taşıyan MC'nin iki buçuk ayda pasası çıktı. Bunu zorunlu kılan dört buçuk yıllık siyasal, toplumsal ve ekonomik olaylar birikiminde değişik bir algı da beklemezdi.

Nedir bu birikim?

12 Mart, bütünlümsüz sonuçlarına rağmen demokratik ve toplumsal güçlerin bay atmosferine, daha da pekişmesine hız verdi. 14 Ekim seçimlerinden çıkan anlam, egemen güçleri ürküttü. Gelişmeler, sermayenin, demokrasinin biçimsel görünüm ve işleyişine bile saygısızlığını kanıtladı. Sermaye, tartışmasız ve eleştirisiz bir dönemde, kendi istekleri doğrultusunda beşte birini değiştirdiği Anayasa'ya saygısız düştü...

Altı ayda oluşturulan ve geçtiğimiz 31 Mart'ta kurulan MC, iki buçuk aydır diline, "Ezme", "Kafaları kırmak" ve "ölüm" sözcüklerini doladı. Sermaye kuruluşlarının kongrelerinde "Savaş Kanseyleleri'nin temelleri atıldı. İşçi sınıfına, tüm demokratik ve ilerici güçlere karşı...

Kongrelerde ve otel salonlarında işçi haklarının zapt-ı rapt altına alınması kararları tezgöhlendirken, "Devrimci sendikalara üye oldukları" gerekçesiyle fabrikalarda beşer onar işe son vermeye başladılar.

Öğretmenler kursunlanırken, devlet dairelerinde çalışan yurtsever kadroların tasfiyesine gidildi. Öğrenciler, "devlete yardımcı güçler" tarafından sürekli baskına uğrarken, polis kadrolarının SS'leştirilmesi çalışmalarına hız verildi.

İki buçuk aylık MC sayım dökümünde, dosyada görünen bu.

Cephe başı da işin biraz farkında. Önceki hafta sonu yaptığı basın toplantısında konuşmasına "64 Günde Neler Yapıldı?" diye başlık açarken, söze "Geçen 64 gün zarfında hükümet 19 kabine toplantısı yapmıştır" diye başladı...

Az zamanda bunca iş yapan kabine ya her gün toplansaydı!

Cephe çıkmazda. Ama bu, böyle zaman zaman sözü edildiği gibi Türkiye'nin çıkmazı değildir. Elbette MC çıkmazının ülke çıkarlarına, demokrasie olumsuz etkileri olmuştur ve de olacaktır. Ancak MC'nin iş başında kaldığı sürece eridiği de bir gerçek. Bir süre daha dağılmamalı ki, erisin. Bu da demokrasinin çıkar yolu...

bir nota ile ABD'ye bildirilince kamuoyunda büyük tepki uyandırdı. Hemen hemen hiç kimse "Hayalyet" ile karar arasında bağlantı kuramıyordu.

Önceki hafta, Cephe hükümetine dış politikada destek olacağını ilan eden DP bile karara karşıydı. DP'li Özer Ölçmen, "Dışişleri Bakanı hayalyet kırıcı bir tavizin sözcüsi olmamalıydı" dedi.

Cepheçiler, gerek CHP Genel Başkanının ağır eleştirilerine gerekse DP'nin "Hayalyet" üzerine yaptığı saldırıya cevap veremediler. Oysa ulaşılan noktada, tüm sermaye partilerinin parça parça sorumlulukları vardı. Amerika'ya ilk kez "Hayalyet kırıcı" taviz verilmiyordu.

Bu konuda tek söz sahibi sosyalistler ve ilerici güçlerdi. Bu gerçek, geçtiğimiz hafta kesin biçimde tesicil olundu.

"KAYGI" lar

Kararın kamuoyunda tepki görmesi, bağkente siyasal trafikle hız verdi. Cumhurbaşkanı Korutürk birer gün aralıklarla CHP ve DP Genel Başkanlarıyla görüştü.

Her iki parti lideri görüşmelerden sonra, Cumhurbaşkanının iç ve dış gelişmelerden "Kaygı" duyduğunu açıkladılar.

Cumhurbaşkanı parti liderlerini niçin köşke çağırması ve kendilerine

neler söylemiştiler? Ankara'da, geçtiğimiz haftanın sonları, zihinleri meşgul eden soru buydu.

Korutürk'ün, Ecevit'i çağırmasıyla birlikte yorumlar bir noktada toplanıyordu. Cumhurbaşkanı herhalde CHP'nin MC'ye omuz vermesini isteyecekti. Bu arada idealinde yaşadığı CHP-AP koalisyonu önerisini bir kez daha tekrarlıyacaktı...

Nitekim gelişmeler, bu yoruma kuvvet kazandırdı. Cumhurbaşkanı, içte, özellikle MSP'nin durumundan

endişe duyuyor, dış politikada da, CHP'nin Cepheyi kendi haline bırakmasını "kaygı" ile karşılıyordu. Siyasal hayat MSP'den arındırılmaz mıydı? Dış politikada ortak bir cephe kurulamaz mıydı? Son çözümde bir CHP-AP kaynaşmasına ne denirdi?..

Ecevit'in köşkten kesin bir cevapla ayrıldığı hemen hemen kesin, iki buçuk aylık Cephe serüvenine CHP'nin omuz vermesi düşünülmezdi. AP ile ortaklığa gelince, bu da olanak dışıydı...

DP lideri ile Korutürk'ün görüşmesi fazlaca ilgi ve merak uyandırmadı. Aşağı yukarı "Dandy" gibi bir parti olan DP'nin durumu şöyle özetleniyor: Hükümet ama hükümet değil. Muhalefet ama muhalefet değil! Toprak sermayesinin belli bir kesimini temsil eden DP'nin, "Dandy"liğini bu gerçekte aramak gerek.

MSP olayı

Önceki haftanın başındaki Milli Güvenlik Kurulu toplantısı, iç ve dış

"genel grev" den genel greve

Türk-İş'in örgütlediği "genel grev" 16 Haziran Pazartesi günü İzmir'de gerçekleştirildi. Greve 60 bin civarında işçinin katıldığı söyleniyor. Grev sırasında hemen hemen hiç bir olay çıkmadı.

Bu, Türkiye'deki ilk "genel grev" Daha doğrusu, genel greve en çok benzeyen ilk eylem. Yasalarda, işçilere genel greve gitme hakkı tanınmamış. Bu,

Türkiye'nin, işçi sınıfının gelişiminin gerisinde bir olgu. Düzenin yasaları, fiili durumun gerisinde kalınca ortaya tuhaf durumlar çıkar. Bunun bir örneği genel grev konusundagörüldü. Genel grevin yasallaşması için 1969 yılında Meclis'e önerge verenlerin arasında AP'li iki milletvekilinin de bulunması bu açıdan hayret verici değil.

Bugün sermaye, 1989'dakinden daha huzursuz. Sermayenin bunalımı, işçi haklarının bir adım bile ilerletilmesine tahammül edemeyecek boyutlara ulaştı. Onun için, sermaye cephesinin İzmir grevine tepkisi de sert oldu. Ama bu sertlik, iktidardan yeterli destek bulamadığı için sonuç vermedi. Kuşkusuz, iktidardan destek alınmamasının nedeni, iktidarın işçiden yana oluşu değil. Sermayenin siyasal iktidarı da bunalım içerisinde, MC'nin birçok derdi var. Bir de işçilerle başının belaya girmesini istemedi. Türk-İş ile ipleri bütünüyle koparmayı göze alamadı. Türk-İş İzmir grevi sermayeyi ve iktidarını işte böyle koşullar içinde yakaladı.

Sermaye cephesi söyledikleriyle kaldı. "Toplu işten çıkarma" tehdit-

ri sökeceğe benzemiyor. Sermayenin çaresizliği yer yer eğlendirici çelişkiler sergiliyor. Kimi yerde, girişilen eylemi küçük semeçalaları ağır basıyor. "İşçilerin yüzde 90'ının greve katılmadığından" bahsediliyor. Kimi yerde ise, grevin "korkunçluğu" ve "işçilerin bencilliği"ni küçük burjuvaziye ihbar çabaları ağır basıyor. Bu kez, yüzde 10 katılma oranı ile gerçekleştirilen korkunç bir tablo çıkıyor ortaya.

Bütün bunlar meselenin bir yönü. Olayın, önem taşıyan başka yönleri de var. Türk-İş 16 Haziran'da İzmir'de "genel grev"e gitme kararı aldığı anda hemen şu sorular soruldu: "Neden genel grev" ve "Neden 16 Haziran?"

Bu soruların cevabı, biraz daha gerilerde yatıyor. Türk-İş yıllardır "partilerüstü politika" sloganı altında "işçilerüstü" politika yapan bir kuruluş. "Partilerüstü politika" sloganı ancak bir süre için geçerli ya da cazip olabildi. Özellikle 1970'den bu yana, militan sendikacılık giderek bilinçlenen işçi yığınlarını daha çok çekmeye başladı. Türk-İş, altındaki işçi tabanının kaymakta olduğunu gördü. Önce 274-275 sayılı yasalar yardımı çağrıldı. Sökmüdü. Sonra, 1973 seçimleri Türk-İş için bir başka ayılma vesilesi oldu. Türk-İş bundan sonra bir "atılım" yapma gereğini duydu. İktidar döneminde CHP'ye yakınlaştı. Bir ara Türk-İş'in CHP'yi resmen destekleyeceği söylentileri hayli yaygınlaştı. CHP iktidarından sonra da Türk-İş CHP, özellikle Halil Tunç-CHP ilişkileri bozulmadı.

Bu diyalog, CHP lideri Ecevit'in Almanya gezisinden sonra daha da pekişti. Almanya'dan dönen Ecevit, Halil Tunç'agiderek, CHP-SPD işbirliğine Türk-İş'te katılımını öneriyor, Tunç'tan olumlu cevap alıyordu.

Bundan sonra Tunç, "siyaset dışı sendika", "taraf tutmayan sendika" görünümünü silmek için yoğun bir çabaya girişti. Önce "siyasete lakayd kaldığımız" söyleniyor; değiliz. Mevcut partilerin tutumunagöre tavrımızı belirliyoruz" dedi. Deha sonra, Almanya gezisinde kendisine soru yönelten işçilere, "bundan böyle sizi tutan partileri destekleyeceğiz" cevabını veriyordu.

Tunç, 28 Mayıs'ta CHP'li Deniz Baykal ve Erol Çevikçe ile görüştü. Bu görüşmede Tunç'un "genel grev" için CHP'den destek aradığı ve bulunduğunu anlamak için özel bir çabaya gerek yok.

Bu, Türk-İş-CHP ilişkilerinin 2-3 aylık görünümü. Ancak, Tunç ve Türk-İş'in CHP'ye yaklaşması konusunda daha dikkatli düşünmek gerekiyor. Söylediğimiz gibi Türk-İş bir "atılım" yapmak zorunda idi. Ve 16 Haziran bu atılımın ilk adımı idi. Türk-İş bu adımda yalnız kalmak istemedi. En azından, arkasında en çok milletvekili partinin olmasını ve desteğini görmek istedi. Başka deyişle, Türkiye'de politikanın muhtemel gelişim çizgisiyle (CHP'nin güçlenmesi) Türk-İş'in can havli atılmaları bu dönemde CHP- Türk-İş yakınlaşmasında somutlaştı.

Tarih olarak 16 Haziran'ın seçilmesi de Türk-İş'in işçi sınıfı karşı-

sında bir türlü yenemediği ezikliğine dayanıyor. Bu, 5 yıl önce, 16 Haziran olaylarının gerisinde kalmanın verdiği eziklik. Şimdi Türk-İş, 5 yıl önce kendisinin de desteklediği bir yasayı protesto etmek için girişilen eylemlere, dökülen kaniara sahip çıkmak istiyor.

Bir de, "genel grev miydi, değil miydi" tartışmaları var. Gerçekten de her grev, genel grev değil. Gerçek genel grev, gerek kapsam, gerekse yöneldiği hedefler bakımından Türk-İş'in İzmir "genel grev"inden birçok bakımdan ayrıyor. En azından, grevin kapsamı yeterince geniş tutulmadı ve yöneldiği siyasal hedef, herhangi bir siyasal grevin yöneldiği hedeften farklı değildi. Oysa genel grev, işçi sınıfının, büyük siyasal değişimler arifesinde ve bunları sağlamak için kullandığı bir silah. Kıdem tazminatı yasasının belirli bir biçimde çıkması, işçi emekli aylıklarının artırılması, asgari ücretten vergi alınmaması ve işçi memur ayırımı gibi hedefler, genel grev gibi bir silaha karşılaştırıldığında nispeten ufak kalan hedefler.

Ancak bütün bunlar, meseleye dar sendikal rekabet açısından bakarak İzmir grevini sarıya boyatmamalı. İzmir grevi, işçi sınıfı hareketinde önemli bir adım. Ne amaçla ve kimin tarafından girişildiği bir yana, genel grev hakkının elde edilmesi yolunda kazanılan önemli bir mevzi. Unutulmamalı ki, tarihsel kazanımlar bir çok kez onu şu ya da bu dar çıkar hesabıyla başlatanların değil, onlara bilinçle el atıp geliştirenlerin hanesinde yer alıyor.

politikadaki gelişmeler. Cumhurbaşkanının temsaları önümüzdeki haftalarda muhtemel gelişmelere ışık tutacak niteliktedir.

Gündemin ilk maddesi MSP ile ilgilidir. Uzun yıllardır büyük sermaye partileri tarafından ısrarla yapılan dinci propaganda bu parti ağzıyla açık açık yapılmaya endişe uyandırmaktadır. Aslında dinci propagandanın çok etkili olduğunu söylemek zordur. MSP'nin özellikle doğuda gelişmesini bu nedene bağlamak yanlıcıdır. MSP doğuda diğer sermaye partilerinin ve bunlar içinde de özellikle AP'nin ilişkili bulunduğu ilkel sermaye gruplarını kendine çekebilmektedir. Yoksa sağ, taze oy, yeni güç destekleri bulamamaktadır.

AP-MSP arasındaki şimdilik sessiz tepimeyi bu açıdan değerlendirmek gerekecektir.

MSP'nin AP aleyhine gelişmesi ve bu konudaki değerlendirmeler baştan. AP'li uzmanlarca "Solcu taktiği" olarak nitelendirildi. Ancak son günlerde bu konuda gözle görülür bir telaş hüküm sürüyor. MSP'nin bir oldu bitiyeye getirilip kapatılması gerektiği düşüncesi AP'li taktisyenlerin gündeminde. Bu konuda incelikli bir taksun tezgahlanmaktadır. MSP'nin kapatılması suçlu CHP'ye devredilirse kazanç çok yönlü olacaktır...

Çarpık kapitalizmin siyasal değerleriyle vola çıkan sermaye politikalarının bu bula buldukları salla yol budur.

Ancak olay, CHP tarafından dikkatle izlenmektedir. CHP çevrelerinden sızan haberler göre, böyle bir oyna düşünmeyecektir.

Bunalım bunalım....

Geçtiğimiz hafta başkent siyasal çevrelerinde sık sık sözü edilen

"Kriz" sözcüğü temelde bir MSP olgusuna dayanması itibariyle sun'ı idi. Oysa "kriz", bizatihi MC'de, onun ekonomi politikasında düşümlenmektedir.

Cephe Başkanı'nın önceki hafta sonu yaptığı basın toplantısı, cephenin içinde bulunduğu bunalımı simgeliyordu. Demirel, kurulduğundan bu yana Cephe icraatını anlatırken gözle görülür bir çıkar yol gösteremiyordu.

Ekonomik alanda bir bunalımı olanca yoğunluğuyla yaşayan Cephe, politik alanda zengin bir döküme sahip-

Nitekim CHP Genel Başkanı Belent Ecevit, Cumhurbaşkanıyla görüşürken bu konudaki düşüncelerini ifade etmiştir.

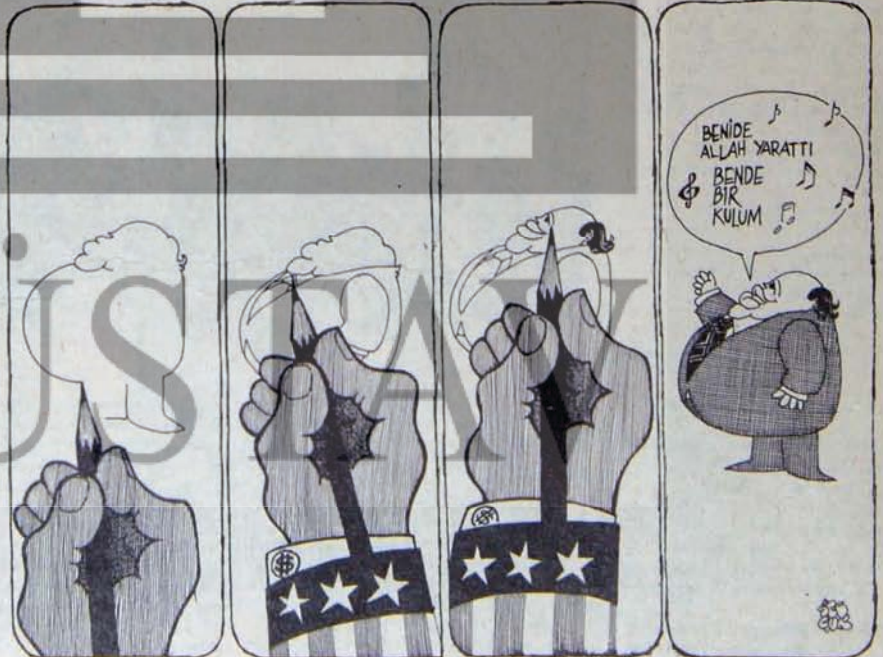
Ecevit'e göre, anti demokratik girişimlerine devam ettiği, yüksek mahkeme kararlarını çiğnediği ve devlet kadrolarında giriştiği tehlikeli icraatı sürdürdüğü sürece, Cephe ile diyalog kurulması

Bütün bu görünümüyle Cephe dar boğazagelip dayanmıştır. Elbette dar boğazın bunalımı yine Cepheye, temelde temsil ettikleri sermaye sını-

fına aittir.

Sermaye sınıfının bunalımlarını daha başka boyutlara taşıyıp, sonuçlar almak yöntemleri Türkiye'de denemiş ve bugün bütün çıplaklığıyla anlaşılmalıdır.

Cephe'nin çaresizliği biraz da bundan ileri gelmektedir. Maltm hikâyesidir: Adından hoşça sözettiler bir mahluk da, dokuz türlü yüzme bildiğini söylemiş de, derye düğünce hepsini unutmuş... Darısı Cephe'nin başına.

Kadın sorunu ve emekçi kadınlar

NERMİN AKSİN

1975 yılı Birleşmiş Milletler Örgütüncü, Uluslararası Kadınlar Yılı olarak ilan edilmiştir.

Öyle ise bütün dünyada ve tabii Türkiye'de çalışan kadınların temel ve çeşitli sorunlarının enine boyuna tartışılacağı bir yıl yaşıyoruz.

Bu kararın; baskı ve sömürüye karşı mücadele etmeyi ilke edinmiş güçlerce desteklenmesi giderek gerçek anlamını tüm kadınlarımız ve kamuoyuna mal etmesi gereklidir.

Kadın sorunu toplumun genel sorunlarının bir bölümüdür ve kanımızca önemli bir bölümüdür. Bu nedenle bu sorun da diğer sorunların çözülmesine bağlıdır.

Dünya kadar; "karı ve ana olarak yaratılan kadının tüm gücünü evine yöneltmesi gerektiğini bundan başka toplumsal bir görevi olmadığını" ısrarla savunan hakim sınıfların, bilim ve teknolojinin hızla gelişmesi karşısında ağız değiştirdikleri bir gerçektir. Bu gelişmelerin, kapitalist toplumda olumsuz sonuçlar doğuran dönemleri olan, işsizlik dönemlerinde, kadına yine "tabii mesleği"nin esas olduğunu hatırlatarak eve gönderen kapitalizm, üretimde kol gücünün önemini azaltan makinelere ile birlikte "kadın ve çocuk emeği" prensibini benimsemiştir. Kapitalizmin bu prensibi benimsemesinin en büyük nedeni, kadın emeğinin erkek emeğinden daha ucuzla kapotlaştırılması ve en ucuz emek olmasıdır. Kadının yaradılışı gereği aralıksız çalışması (gebelik, doğum...) kapitalistlere kadına daha düşük ücret verilmesinin bir gerekçesi olarak sunulur.

Bütün kapitalist ülkelerde var olan bu durum; dev yabancı şirketlerin, uluslararası tekelin, kısaca emperyalizmin boyunduruğunda sömürülen toplumumuzda; emekçi kadınlarımızın durumu daha da ağırdır. Yasalarla tanınmış hakların, yazılar halinde kalıp yaşanır olmaması sonucu; kadınlar en ağır ve pis işlerde ve en düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır. Büyük bir çoğunluğu sendikası ve sigortası olan kadın işçilerin sömürüsü daha da kolaydır.

Kadınlarımızın ucuz işçi olarak kullanılması; "eşit işe eşit ücret" politikasının uygulanmaması, ana ve kadın sağlığının hiçe sayılması, kreş ve yuva gibi toplumsal hizmet kurumlarının gerçekleştirilmemesi ile en ağır şartlarda çalıştırılan emekçi kadınlarımızın sömürüsü katmerleştirilmektedir. Bu konuda işçilerin ekonomik mücadele örgütleri olan sendikalar da kesin tavır almadığı gibi belirli bir çaba da göstermemektedirler. Daha çok kadın işçilerin çalıştığı işkollarında cirit atan sarı sendikalar ise bu koşullara yardımcı olmakta, imzaladıkları toplu iş sözleşmeleri aracılığı ile yasalara uygun kıtlar yaparak kadın işçilerimizin sömürülmesine katılmaktadırlar.

Büyük şehirlerde yaşayan işçi kadınlarımız bu sömürünün bütün şiddetini üzerlerinde duyarken köylü kadınlarımızın durumu daha da insanlık dışıdır. Onları koruyan hiç bir örgüt, hiç bir yasal güvence yoktur. Gün doğuşundan gün batışına toprak ve hayvanla uğraşan köy emekçisi kadın, çoğu zaman çocuğunu tarlada doğurur, göbeğini kendi eli ile keser ve topluma bu yönüyle de bulunduğu katkının bilincinden çok uzak yine çalışmasına koyulur.

Dar gelirli memur ailesinde çoğuzamankarı koca birlikte çalıştıkları halde toplumun genel sömürüsü dışına çıkamazlar; tüm kadınlar gibi ev kadınlığı, annelik görevi de olan buradaki çalışan kadının istisması devam edecektir.

Kapitalizmin; suni olarak kadın erkek ayırımını yaratıp bunu kadınlar aleyhine körüklemesi kaçınılmazdır. Bugün kapitalizmin en üst düzeyinde bulunduğu kabul edilen bir çok batı ülkelerinin yönetim kadrolarında kadınların nazar boncuğu durumunda olması, kadının süs eşyası gibi kabul edilip "saçı uzun aklı kısa" deyimi ile daima ikinci planda bırakılması, kadının cinsiyeti dolayısıyla sömürülerek insan haysiyetine yaraşmayacak şartlarda çalıştırılması; üretimde kadının ucuz işçi olarak kullanılması, hakların hayata geçirilmesi için yapılan mücadelede, örgütsel mücadelede de erkek işçi arkadaşına karşı kullanılmak istenmesi... hep bu ayırımın sonuçlarıdır.

Emekçi kadınlar olarak asıl görevimiz, kadın erkek ilişkilerindeki bu dengesizliğin suni olduğunu bilmek ve olduğundan fazla büyütüp erkeklerle cephe almak değil tam aksine erkek emekçilerle omuz omuza sömürüye karşı mücadele etmektir. Bilmeliyiz ki bütün işçileri olduğu gibi kadın işçileri de sömüren kapitalistlerdir. Kapitalist düzen geçmeden kadın emekçiler için gerçek kurtuluş yoktur.

Türkiye İşçi Sınıfının çok önemli bir bölümünü oluşturan işçi kadınlarımız; grevlerde, direnişlerde erkek emekçilerle omuz omuza hak arama savaşına katılmaktadır. İşte 1968'deki Derby Lâstik Fabrikası işçilerinin, Eylül 1970 Gıslaved kadın işçilerinin, 1974 Ülker kadın işçilerinin mücadelesi ve 1970,16 Haziran işçi yürüyüşüne katılmış büyük kadın işçi yığınları... Yine işte köylü kadınlarımızın ekmeğe ve toprak isteği ile ağa'ya karşı mücadelesi, gecekondu yıkıldığında "canımızı alın, evimizi yıkmayın" diyerek öne atılan ve zulme karşı direnen kadınlarımız. Türkiye'de artık çoğaltılabilecek bu örneklerde görüldüğü gibi işçi sınıfının bir parçası olan ve üretime doğrudan katılan kadın işçiler asırlardır suni olarak şartlandırıldıkları eziklik zincirini kırmağa başlamışlardır. Ve işçi sınıfının bilinci ile mücadeleye daha etkin olarak katılmaktadırlar.

Kadını, erkeği tüm işçilerin gerçek kurtuluşu sömürü ve her türlü gelişimi engelleyen baskıların ortadan kalktığı bir toplumda gerçekleştirecektir. Böyle bir toplum cinsiyet vb. gibi farklar gözetilmeden tüm işçilerin örgütlü olarak omuz omuza mücadelesi ile mümkündür. Kadına gerçek eşitliği tanıyan ve veren, kadını her çeşit baskı ve sömürüden kurtarmayı amaç edinen mücadele edecek örgütlerin en başında işçi sınıfının gerçek politik örgütü vardır.

Sosyalistlerin bunu amaç edilmeleri propoganda yapmak için değil, sosyalizmin kuruluşunda bir zorunluluk olduğunu bildikleri içindir. Çünkü iki cinsin toplumsal eşitlik ve bağımsızlığı gerçekleştirilmedikçe, insanlık için kurtuluş yoktur. Bu nedenle kadının sömürülmesi de tüm sömürülenlerle birlikte ancak sosyalist bir düzende son bulacaktır.

433. gününü dolduran örnek bir direniş

"Grevde 433 gün, 433 yıl olsa da yeneceğiz" diyor ELEKTROMETAL'deki 600 işçi.

Toplu sözleşme görüşmelerine 1.1.1974'te bağlandı. İşçilerin bağlı oldukları sendika Maden-İş. İşçiler patrona karşı isteklerini şöyle sıraladılar:

- Yıllık saat ücreti;
 1. yıl: 325 krş.
 2. yıl: 375 krş.
- Her yıl için dört ikramiye. (120 gün)
- 45 gün kıdem tazminatı.
- Bazı sosyal yardımlar.

İşveren, yapılan görüşmelerde bu istekleri kabul etmiyor. Uyuşmazlık zaptı tutulup, grev için kanuni sürenin dolması bekleniyor. 4 Mayıs 1974'te greve başlanıyor.

Grev süresince işveren bazı isteklerin kabulüne yanaşıyor. Bunlar şöyle:

- Saat ücretlerine birinci ve ikinciyil 275 krş zam.
- Her yıl için 75 gün ikramiye.
- 1 ay kıdem tazminatı.
- Yılda 1000 TL. yakacak parası.
- Yılda 1000 TL. ücretli izin.
- İstenen sosyal yardımların bir bölümü.

Ancak, anlaşmanın imza tarihi ve geçen sü-

renin kıdem tazminatına sayılması konusunda anlaşmaya varılmadı. İşyeri temsilcisi Halil Karakaya şöyle diyor:

"Amacımız, isteklerimiz kabul edilinceye kadar greve devam edeceğiz". Ve Silahtarbaşı'daki Elektrometal işçileri sanki grevin birinci günümüş gibi inancın, coşkulu. Hep bir ağızdan haklıyorlar:

"Grevimiz başladığı gibi devam etmekte ve edecektir."

AMERİKAN EKONOMİSİ

NURİ YILDIRIM

Kapitalizmin devresel hareketleri (genişleme ve daralma dönemleri) tarihi incelendiğinde, kapitalizmin tüm sorunlarının iki onca soruna indirgenebileceği görüldü. Birincisi, o anda mevcut üretim kapasitesi, üretim teknolojisi, ürün çeşitleri ve tüketim kalıpları gibi ekonomik verilerde büyük gelişmeler ve değişimler yaratabilecek, dolayısıyla geniş yeni yatırım olanakları açabilecek boyutta teknolojik yenilikler ortaya koyma sorunudur. Örneğin, 18. yüzyılda ve 19. yüzyılın başında buhar motoru, 1850'lerden itibaren demir yolları (özellikle A. B. D. de), 1915'lerden itibaren otomobilin yola çıktığı muazzam yapısal değişimler ve yatırımlar. İkinci sorun ise talep sorunudur, yani sistemin ürettiği artık ürünü satarak artık değere (fiyat diliiyle kâra) çevirebilme sorunudur. Şüphesiz bu iki sorun arasında çok sıkı bağlar ve karşılıklı ilişkiler mevcuttur. Örneğin büyük yatırımlara yol açan bir yenilik aynı anda talebi önemli ölçüde yükseltecektir. Diğer yandan yeniliğin yola çıktığı bugünün büyük yatırımları yarınin dahabüyük talep gereksinimi ve dolayısıyla bunalımı demektir. Kapitalizmin en değişmez özelliği olan devresel yükselme ve bunalımlar göstermesi özelliği bu ilişkiden dolaydır. Kapitalizmin talep sorunu savaşlarda bulur çözümü çoğu kez. Savaş teknolojisinin sivil teknolojiyi geliştirmesi olgusu ilk sorunla ilgili olmakla beraber, savaşın talep sorunuyla ilgisi çok daha önemlidir.

I. AMERİKAN EKONOMİSİNİN DEVRESSEL HAREKETLERİ

1850'lerden başlayan "demiryolu çağı"nın bitişi 1907-15 bunalımını getirdi. 1915'de A. B. D.'de işsizlik oranı % 9,7'ye ulaştı. I. Dünya Savaşı ve onu izleyen yıllarda başlayan otomobilleşme hareketi 1916-1929 genişleme dönemini getirdi. Ancak bu uzun genişleme döneminde bile işsizlik oranı ortalama % 4,5 gibi yüksek bir düzeyde kaldı. Talep sorununun yola çıktığı buhranların en büyüğü olan 1930 buhranı ancak, II. Dünya Savaşı ile sona erdi. Çalışanların 1/4'ünün işsiz kaldığı buhranda, işsizlik oranı 1938'de halâ % 19 civarında idi.

II. Dünya savaşından bugüne Amerikan ekonomisi beşer yıl civarında sürülen iki genişleme, iki daralma olmak üzere dört devresel hareket izlemiştir: 1. 1950-1955 genişleme dönemi (reel GSMH'nin yıllık ortalama büyüme hızı % 5,02), 2. 1956-1961 daralma dönemi (zikredilen hız % 2,11), 3. 1962-1966 genişleme dönemi (zikredilen hız % 5,61) 4. 1967-1971 daralma dönemi (zikredilen hız % 2,49). 1972 yılında tekrar başlayan genişleme dönemi bu kez ancak 2,5 yıl sürdü. 1974'ün Haziran ayından itibaren başlayan büyük bir bunalımın bugün en derin noktasında bulunulmaktadır.

Dikkat edileceği üzere Kore Savaşı yılları genişleme dönemine rastladığı halde Vietnam Savaşı (1966-1970) genişleme değil daralma dönemine rastlamaktadır. İlk yıl 6, onu izleyen 4 yılda her yıl 25 milyar civarında olmak üzere toplam 106 milyarın harcanıldığı Vietnam Savaşının neden Amerikan ekonomisinin daralma dönemine girmesine engel olamadığına daha sonra değineceğiz.

Devresel hareketlerle ilgili olarak, II. Dünya Savaşı sonrası Amerikan kapitalizminin öncesinden farklı bir yanı var. Bugün Amerikan Gayri Safi Milli Hasılasının % 40-45 lik kısmını hizmetler (bu oran giderek yükseliyor), diğer kısmını mallar üretimi oluşturuyor. Hizmetler üretimi devresel hareketlerden çok az etkileniyor ve dolayısıyla mallar üretimindeki dalgalanmaları törpüleyerek Gayri Safi Milli Hasıladaki genel genişleme ve daralma hareketlerinin şiddetini eski devresel hareketlere kıyasla daha zayıf kılıyor. Ancak, devresel hareketler, buna rağmen yine kapitalizmin en doğal yasası, yukarıdaki rakamlardan da görüldüğü gibi.

2- İŞSİZLİK ORANI

Amerikan Kapitalizminin, İkinci Dünya Savaşı yılları hariç, tam istihdamı gerçekleştirdiği yıllar hiç olmazsa 20. yüzyılda yoktur. En uzun genişleme dönemi olan 1916-29 da bile ortalama işsizlik oranı % 4,5'dur. 1950'den sonra işsizlik oranındaki değişimler yukarıda belirtilen devresel hareketlere göre olmuştur. Kore Savaşının getirdiği genişleme içinde 1953'de

TEKELLER ÜLKESİNDE BUNLAR DA KİM?

İşsizlik oranı % 2,9'a kadar düşebilmiş, daha sonraki daralma döneminde yükselerek 1961'de % 6,7'ye ulaşmıştır. Daha sonraki genişleme döneminde tekrar düşmeye başlamış ve 1969'da % 3,5'a kadar düşmüştür. 1970'den itibaren tekrar yükselmiş ve Mayıs 1975'de % 9,1'e ulaşmıştır, ki bu 1940'lerden sonra en yüksek orandır. 1948-1973 döneminde ortalama işsizlik oranı % 4,77 olmuştur. Bu oran beyazlarda % 4,29, siyah ve öteki azınlıklarda % 8,61'dir. (İki işsizlik oranı arasındaki bu iki katlık ilişki tüm dönem boyunca mevcuttur.) Amerikan ekonomisinde tam istihdamı ulaşılamamasının nedeni tamamen politiktir, bilinçli olarak istenilen bir sonuçtur. İşsizlik oranının iyice azaldığı dönemlerde işçilerin ücret artış istemleri, grev sayıları büyük ölçüde artar. İşçi, işten atılma korkusundan uzaktır. Bu sonuçtan kaçınmak için kapitalist sınıf hiç olmazsa % 4-5'lik bir işsizlik oranını mutlaka korumak ister. Amerikan burjuvazisi bu yedek işsizler ordusunu oluştururken sosyal tepki daha az gelsin diye büyük ölçüde siyahları kurban seçer, yukarıdaki orandan görüldüğü üzere.

3- FİYATLAR

Eğer her bir sektörün ürettiği malın fiyatı maliyetlerinden daha farklı bir oranda artıyorsa, yani ekonomide görece fiyatlar değişiyor ise, orada yaratılan toplam kârın kapitalistler arası bölüşümü değişiyor demektir. Görece fiyat hareketlerine göre A. B. D. burjuvazisi üç kesime ayrılabilir: 1. Devlete (federal, eyalet ve mahalli idareler beraber) mal satan kesim, 2. Devlete ve sivil ekonomiye hizmet satan kesim, 3. Sivil ekonomiye yiyecek, dayanıklı ve dayanıksız mallar satan kesim. Aşağıdaki tablodan da görüldüğü üzere ilk iki kesimin fiyatları 1948'lerden bu yana 3. cü kesimin fiyatlarından çok daha hızlı artmaktadır. Üçüncü kesim, yani sivil ekonomiyemal üreten kesimin fiyatları 1948-1964 dönemi çok az (toplam yiyecek fiyatları azalmış bile), 1964-1972 dönemi ise % 3 civarında, kamu alımları ve hizmetlerin fiyatlarındaki artış hızının yarısı kadar bir hızla artmıştır.

TABLO: Dönemler itibarıyla fiyat endekslerinin ortalama yıllık artış oranları

Dönem	GSMH zımnı fiyat deflatörü			Tüketici Fiyat Endeksleri			Toplam Fiyat Endeksleri			
	Özel	Kamu	Genel	Yiyecek	Dayanıklı ve Dayanıksız Mallar	Hizmetler	Genel	Tarım ürünleri, İşlenmiş yiyecek ve yemler	Sanayi Ürünleri	Genel
1948-1964	1,71	4,67	1,96	1,17	0,91	3,20	1,58	- 0,53	1,33	0,84
1964-1972	3,33	6,82	3,68	3,63	2,78	4,88	3,74	3,41	2,67	2,87

Daha somut örnekler verelim: 1960-72 arasında yeni araba fiyatları % 6,2 artmış, televizyon fiyatları % 21,7 azalmıştır. Oysa aynı dönemde genel hizmetler (kira hariç) fiyat endeksi % 59,6, toplam devlet kesimi zımnı fiyat deflatörü % 104,0 gibi büyük artışlar göstermiştir.

Özellikle yiyecek fiyatlarının fırlaması şeklinde gözükten 1973 ve 1974 yılları fiyat artışlarını, ele aldığımız 1950-1972 döneminin genel yapısına uymadığı için burada ele alıyoruz. (Genel Tüketici fiyatları endeksi 1973'de % 9,8, 1974'de % 12,2 yükselmiştir.)

Devletin aldığı mal ve hizmetlerin fiyatlarının 1948'lerden beri böyle yüksek bir hızla artması şu mekanizma içinde olmaktadır: Federal Devlet harcamalarının yarısından çoğu askeri amaçlı (Milli Savunma harcamaları, NASA, asker emeklileri harcamaları, dış ilişkiler harcamalarının bir kısmı v.s.) harcamalarıdır. Devlet bu harcamaların çok büyük bir kısmını, büyük askeri mal üreten firmalarla tek tek ilişki kurarak tamamen tekel kaşulları altında yapar. Örneğin 1968 yılında devletin askeri mal sipariş kontratlarının değeri olarak sadece % 11,5'i rekabetçi koşullarda, geriisi tamamen tekellerle özel ilişki içinde imzalanmıştır. Sayıları 100'ü geçmeyen, her yıl bütçenin yarısına böylece el koyan, bu dev askeri firmalar, fiyatlarını tam bir tekel ortamında istedikleri gibi arttırmaktadırlar. Kamu sektörünün hizmet alımlarındaki enflasyon ise, büyük ölçüde sağlık ve eğitim hizmetlerinde ortaya çıkmaktadır.

Bu üç kesime ait fiyatların böyle farklı şekilde artmaları her bir kesimin maliyetlerindeki artışların farklılığına bağlanamaz. Sağlık ve eğitim hizmetlerinde maliyetlerin hızlı arttığı olgusu bir yana bırakılırsa, hizmetlerin işçi ücretleri genellikle mal üreten kesimlerdekinden daha düşüktür. Üstelik sendikal örgütlenme ve dolayısıyla ücret artış istemleri, mal üreten kesimde çok daha kuvvetlidir. Öte yandan silah sanayisinde mal üreten kesime kıyasla daha büyük maliyet artışları olması için bir neden yoktur.

Kanımızca bu farklı fiyat hareketleri, her bir kesimin "kime sattığı venedattığı" sorusuna bağlanmalıdır. Devlete veya sivil ekonomiye satmak, mal veya hizmet satmak seçenekleri, Amerikan burjuvazisini çıkar kesimlerine ayırmakta bugün. Silah sanayinde kâr oranları sivil kesimdekine en az iki katıdır, sivil şirketler devlet kontratı olmak için büyük bir mücadele sürdürmektedirler.

Bu noktada Amerikan ekonomisi üzerine ge-

nellikle ileri sürülen bir tezedeğinmek istiyoruz. Bu teze göre, tüm tekelci tüketici karşısında çok egemendirler, fiyat rekabeti ve fiyatların azalması olgusu eski kapitalizmle beraber geçmiş karışmıştır, tekel fiyatları birim maliyetlere % 10-15 civarında bir kâr oranının eklenmesi şeklinde saptanır. Yine bu tezede devlet olanaklarının kullanılması açısından tekelin kendi içlerinde, bir çelişki gösterebilecekleri olasılığı üzerinde hiç durulmamaktadır.

Bütünün içeriklerine inmeyen bir gözümleme çoğu kez doğru vurgulara götürmez insanı. İlk bakışta çok doğru gibi gözükten bu tezin eleştiriyeye açık çok ya-

ÜZERİNE

Kapitalizmin bugünkü tekeli aşamasında, burjuvazinin kendi iç çelişkileri yeni görünümünde sürüp gitmektedir

nı vardır. Kapitalizmin bugünkü tekeli aşamasında, burjuvazinin kendi iç çelişkileri yeni görünümünde sürüp gitmektedir. Bu iç mücadele yaratılan toplam artışı bütünlüğüne mücadelesi olduğu için de kapitalizm oldukça sona ermeyecektir. Çok genel amaçlar için devlet olanaklarının sermayenin tüm kesimlerine eşitçe açık tutulduğu doğrudur. Örneğin, Amerikan hükümeti hiçbir büyük şirket veya bankanın iflâsına seyirci kalmamaktadır; büyük kredi sıkıntıları, bunalmışlar gibi genel sorunlar hangi kesimde gelişirse devlet hareket eder. Ancak bunlar burjuva devletin kapitalizmin tüm aşamalarında var olan nâtr (sermayenin çeşitli kesimlerine göre nâtr) görevleridir. Bu çeşitli genel amaçlar dışında kolon çok daha somut ve özel amaçlar için devleti kullanma uğraşısı bugünkü Amerikan kapitalizmi içinde de vardır. Devletin mal alımları (özellikle askeri mallar) ni kapama yani devlete mal satma bu mücadelelerin önemli bir alanıdır. Diğer bir alan hükümete karar aldırma veya kararlarını etkileme uğraşısıdır. Örneğin bir iki yıl önce A. B. D.'de petrolün fiyatını petrol şirketlerinin arttırmak, kasaba şirketlerinin ise arttırmak istemeleri ve sonunda petrolcülere yakınlığı ile tanınan Nixon yönetiminin petrolün fiyatını arttırma kararı önemli bir örnektir. Bu karar sonunda petrol şirketleri çok önemli kârlar sağladılar ve yıllardır A. B. D.'nin en büyük şirketi olan General Motors yerini bir petrol şirketine kaptırdı. Wa-tergate skandalının bu boyutlara ve sonuca ulaşması da yine Amerikan sermayesinin bir iç çelişkisi ve mücadelelerinden başka bir şey değildir.

Tüm tekelin her şeyi mutlak egemen olduğu, fiyatların istedikleri gibi saptadıkları, yani yeni kapitalizmin eskisinden çok farklı olduğu görüşü de gerçeklere çok uymaktadır. Çoğu kez, üretimdeki tekelleşme derecesine bakılarak, fiyatların da bu derecede bir tekel gücü ile saptandığı sanılır. Oysa bir malın tek bir firmaya üretilmesi halinde bile rekabet yöntemi işleyen çok çeşitli güçler vardır: diğer kapitalist ülkelere ait firmaların rekabeti, o malın yerine geçecek mallar üreten firmaların rekabeti, toplumun tüketim kalıplarında ve tüketicilerin bütçesine o malın sokulmasından sonra o yeri göttükçe büyülebilen sorun, tüketicilerin o malda dayandurumuna (özellikle dayanıklı tüketim malları için büyük sorun) gelmeleri vs.

Amerikan ekonomisinde yukarıda saydığımız her üç kesime ait fiyatların 1948'den bu yana olan seyri bize ilginç ipuçları vermektedir. Örneğin sivil ekonomiyeye mal üreten kesimin fiyatlarının düştüğü yılların sayısı hiç de az değildir.

Örneğin, sanayi mallarının toptan fiyatları endeksi 1948-1968 döneminde 5 yılda negatif (azalmış), 5 yılda sıfıra çok yakın, 3 yılda yüksek artış diğer yıllarda da % 1-1,5 gibi çok az bir artış göstermiştir. Tarım ürünleri, yiyecek malı üreten sanayilerde ise bu durum daha açıktır: aynı dönemde 1 yılda fiyatlar azalmış, 3 yıl fiyat artışı olmamıştır. Tablanın üçüncü kısmı bunu özetlemektedir. Oysa devlet kesiminin aldığı mal ve hizmetlerin fiyatları ile hizmet üreten kesimin fiyatları 1948-1973 döneminde tek bir yıl azalmamış, üstelik büyük ölçülerde artmışlardır. Örneğin: 1950-1972 döneminde (zımnı fiyat deflatörlerinden) şahsi tüketime satılan dayanıklı malların fiyatları: % 28,5, dayanıksız malların % 57,8 artarken; hizmetlerin fiyatları % 100,8, hükümetin mal ve hizmet alımlarının fiyatları % 148,3 artmıştır. Devletin özellikle askeri alışverişini sayıları yüzü geçmeyen büyük askeri firmalardan yaptığı, bu harcamalardan sivil ekonominin az bir pay aldığını yukarıda belirtmiştik.

Sonuç olarak, fiyat rekabetinin Amerikan ekonomisinde bugün hâlâ önemli bir gerçek olduğunu söyleyebiliriz. Sermayenin üretimdeki topluluğu her zaman fiyat saptanmasında tekel olabilmeye yetmemektedir.

Devletin aldığı malların fiyatlarının için hızla arttığı konusunda kısaca yukarıda durduk. Hizmetlerin fiyatının neden hızlı arttığı sorulabilir. Bu konuda iki şey söyleyebiliriz: 1. Sanayideki yığın üretiminin (mal olduğu için) hizmetlerde aynı ölçüde söz konusu olmaması. Araba firmaları bir arabanın yapım zamanını ve maliyetini her gün azaltmaktadırlar. Oysa bir doktor yetiştirilmesinin zaman ve maliyeti azalmamaktadır. 2. Hizmetlerde hem yurtdışı rekabeti yok denecek kadar az, hem de yurtdışı rekabeti mallardaki kadar etkili değildir. Örneğin: 1960-72 döneminde yiyecek fiyatları (tüketici

fiyatları) % 40,3 arttığı halde, rekabetin çok yoğun olması beklenen lokantaların yemek fiyatları % 61,1 artmıştır. Ayrıca mallarda doyumaya yakın tüketiciler, hizmetlerde böyle bir sınır duymamaktadırlar.

4- EKONOMİNİN DİĞER ÖZELLİKLERİ

a- BORÇLAR: Gerek devlet, gerek şirketler, gerekse tüketiciler olsun A. B. D.'de borçlanma çok büyük boyutlara ulaşmıştır. 1972 yılında, toplam kamu borcu 560 milyar \$'a ulaşmıştır. Şirketlerin borçları 952, fertlerinki ise 715 olmak üzere toplam borç miktarı 1972 yılında 2227 milyar \$'dır. Fertler, harcanabilir şahsi gelirin % 90'ı; şirketler, yarattıkları hasılların % 100'ü; devlet GSMH'nin % 50'si oranında borç sahibidirler. Ticari bankalar toplam depozitlerinin % 80'i kadar borç vermişlerdir. Oysa, bu oran 1950'lerde % 40 idi. Dalayısıyla ticari bankaların 1950'de % 60 olan likidite oranı (nakit ve nakte kolay çevrilebilir hazine tahvilleri bütü toplam depozitleri) 1973'de % 20'ye düşmüştür. Bu hem Amerikan banka sisteminin krize doğru hızla gittiğini, hem de kredi olanaklarının artık sınıra dayandığını gösterir. Gerçekten 1967-1971 durgunluğunun (Vietnam Savaşına rağmen) bir nedeni de bu dönemdeki tüketici ve iş kredilerindeki 1962-66 genişleme dönemi kredilerine kıyasla büyük düşüşlerdir.

Ayrıca 1973'den bu yana var olan çok hızlı enflasyon borçları eritmekte böylece banka ve kredi sistemine diğer bir darbe vurmaktadır.

b- TEKNOLOJİK GELİŞME YANI VERİM ARTIŞI TIKANIKLIĞI

Amerikan ekonomisi diğer kapitalist ülkelerden farklı olarak teknolojik gelişmeye harcanan fonların çok büyük bir kısmının (% 80 gibi) askeri olanlara ayrıldığı bir ekonomidir. Sivil ekonominin teknolojik dinamiğini silah sanayii belirler. İşte buzellikle A. B. D. ekonomisinin özellikle Japon ve Alman ekonomilerine kıyasla en büyük zayıflığıdır. Bir kez, çoklukla sivil ekonominin yenilik gereksinimi silah sanayiiindeki yeniliklere uygun düşmemektedir. Örneğin, 1970 yılında, yiyecek, petrol, tekstil, kağıt, lastik, taş, cam, temel metallerin toplamına bir den giden Araştırma ve Geliştirme Fonlarının toplam fonu oranı ancak % 10 gibi düşük bir rakamdır. Ve ilginçtir ki 1973'den buyana en çok fiyat artışı gösteren mallar bu dallara ait mallardır.

1965-73 döneminde imalat sanayiiinde emek-saat başına hasıla (verimlilik) deki artış, Japonya'da % 98,4, Fransa'da 46,6, Almanya'da % 40,5 hatta İngiltere'de bile % 30,5 iken Amerika'da % 27,5'dir. Bu rakamlar, toplam kapitalist ülkeler imalat sanayii mallarını ihracatında ABD'nin hızla düşen payı, ABD'nin açık vermeye başlayan mal dışı ticaret dengesi ve yüksek teknolojik içeriği olan Japon mallarının ABD'yi istisla olmaları ile birleştiğinde, bugün ABD ekonomisinin sivil kesiminin büyük bir teknolojik tikanıklıkla yüz yüze olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. İşte Vietnam Savaşı harcamalarına rağmen 1967-71 durgunluğunun asıl nedeni burada yatıyor. Sivil ekonomiye mal üreten kesim ne yüksek bir verimlilik artışı gerçekleştirebilmede ne de (hizmetler ve kamu malı satan kesimin tersine) ürettiği malların fiyatlarını yeterince yükseltebilmektedir. Sonuç, kapasite kullanım oranının hızla düşmesidir. 1966'da imalat sanayiiinde söz konusu oran % 91,9 iken, bu yıldan itibaren sürekli düşerek 1971'de % 75,0'e kadar indi. Aynı dönemde genel fiyat endeksi, hizmetlerin ve devlete mal satan kesimin gerçekleştirdiği büyük fiyat artışları yüzünden önemli artışlar kaydetmiştir. Böylece alı kesimleri imyen bir analizde bu dönem, imalatna kapasite kullanımının azaldığı ve genel fiyatların da arttığı bir dönem olarak gözükmekte, iki olayın aynı anda olmaması gerektiği için de izahı zor bir durum ortaya çıkmaktadır. Oysa fiyat hareketlerini ekonominin kesimleri düzeyinde inceleyince bu çelişki büyük ölçüde hafifli-

c- DEVLETİN MALİ BUNALIMI

Amerikan Federe Devleti'nin bütçe açıkları, geçmişte, ekonomiyi canlandırma amacıyla kullanılan bilingli bir politika sonucu iken, 1970'lerdeki bütçe açıklarının çok büyük bir kısmı devletin mali krizinin, yani giderlerine kıyasla gelirlerinin azlığını ifade eder. Amerikan kapitalizmi sistemin her türlü gider unsurlarını sos-

yalılandırmakta yani devletin üzerine yüklemektedir. Örneğin sanayi çevreyi kirletir, temizleme devlete aittir. Sistem sürekli olarak işsizlik oranının % 4-5 civarında tutulmasını, tomistihdamı ulaşılmamasını ister, bu işsizlere devlet bir takım ödemeler yapar, v.b... Birçok nedenle devlet ulaştığı harcama düzeyini korumak ve her yıl daha da yükseltmek zorundadır. Giderlerden kısmak olanaksızdır. Oysa gelirlerde bu ölçüde artış sağlamak zor. Zaten vergilerin çok büyük bir kısmı sabit geliri işçi v memurlardan alınmaktadır. Bu yükü daha da yükseltmek olanaksızdır. Şirketlere karşı ise devletin gücü yetmemektedir. Ayrıca yukarıdan beri belirtmeye çalıştığımız, tekelin arasıçları çelişkileri, devlet nimetlerinden yararlanmadaki eşitsizlik, farklı fiyat hareketlerinden ile tekelin arasıçları yükünü nasıl bölüşüleceği çözümü devletin gücünü aşan bir sorun olmaktadır. Sonuç büyük bütçe açıkları ve devletin mali bunalmıdır. 1971 ve 1972'de her yıl 23, 1973'de 14 milyar dolar olan bütçe açıkları 1975'de 35, 1976'da ise 70-80 milyar dolar (bütçe gelirlerinin 1/3'üne yakın bir miktar) civarında olması beklenmektedir.

d. ÜCRETLER

Amerika gelişmiş kapitalist ülkeler arasında hem reel hem cari olarak ücretlerin enoz arttığı bir ekonomidir. İmalat sanayiiinde emek-saat başına reel ücretler 1965-73 arasında yılda ortalama olarak Japonya'da % 9,9, İtalya'da % 7,2, Fransa'da % 5,7, Almanya'da % 4,6, İngiltere'de % 4,0 artmışken Amerika'da sadece % 1,3 artmıştır. Oysa enflasyon bakımından Amerikan ekonomisi Japonya hariç diğer kapitalist ülkelerden geri değildir. Zaten yukarıda Amerika'da enflasyonun hizmetlerde ve devlete mal ve hizmet satan kesimde yaratıldığını görmüştük. Bu kesimlerde işçilerin ücret artışı talepleri baskısı, fiyatların çok daha az arttığı sivil ekonomiyeye mal satan kesime kıyasla çok daha azdır. Kısaca Amerikan ekonomisinde enflasyon ücret artışlarına bağlamak kesinlikle olanaksızdır.

Ücret artışları büyük ölçüde enflasyonun tarafından emilmektedir. Örneğin özel kesimde brüt haftalık reel emek geliri fiyatların az arttığı 1948-1964 döneminde ortalama yılda % 2,31 artarken, fiyatların hızla arttığı 1964-1972 döneminde bu hız % 1,22'ye düşmüştür. İkinci sorun işçinin ödediği vergiler ve diğer keseneklerin yıllar içinde ağırlaşmasıdır. Örneğin eğer işçilerin ödediği vergiler ve diğer kesenekleri düşerek işçinin harcanabilir reel gelirinin artış hızını bulursak, bu hızlar 1948-1964 dönemi için ortalama yıllık % 1,74, 1964-72 için % 1,02 olarak çıkar. Oysa, eğer işçinin vergi yükü zaman içinde sabit kolsaydı bu oranlar yukarıdaki brüt ücret artış hızlarına eşit çıkardı.

SONUÇ

Burada özellikle geliştirdiğimiz görüşlerin bir kısmı, hemen hemen herkesçe kabul edilmiş görüşler, diğer bir kısmı ise tarafımızdan ileri sürülen tezler niteliğindedir. Örneğin tam istihdamın burjuvazice kasten engellendiği; Amerikan ekonomisinde şahsi, şirket ve devlet borçlarının muazzam toplamlara ulaştığı; banka sisteminin büyük bir krize doğru gittiği, sivil ekonomide teknolojik gelişme ve verimlilik artışlarının, araştırma fonlarının çok büyük bir kısmının askeri sahalarla ayrılması sonucu durgunluğa girdiği, devletin mali bunalmı içinde olduğu konusundaki görüşler genel kabul gören görüşlerdir. Diğer yandan burjuvazinin devlete mal satan, hizmet satan ve sivil ekonomiye mal satan diye üçe ayrıldığını ve her grubun kendi mallarının fiyatlarını arttırmakudretinin devletin nimetlerinden faydalanma olanaklarının çok farklı olduğunu iddia bize aittir. Ancak, bu yazıda yer darlığı ve fazla teknik olma çabası dolayısıyla bu tezi yeterince kuvvetli savunmamız mümkün değildir.

Kaynak: Verilerin çok büyük bir kısmı "Economic Report of The President, 1974" U. S. Government Printing Office, Wash. 1974'deki tablolardan hesaplanmıştır. Bunlar resmi verilerdir.

Emperyalizmin truva atı

Emperyalizmin Türkiye'deki çıkarlarını ve ilişki ağını iyi bilmek için üzerinde önemle durulması gereken bir kuruluş var: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB). Bu kuruluş, emperyalizmin yeni sömürgecilik politikasının baş uygulayıcısı olan Dünya Bankası ve onun uzantılarının Türkiye'deki temsilcisi, önemi de buradan geliyor.

TSKB, Dünya Bankası'nın girişimiyle 1950 yılında kuruldu. Yani, Dünya Bankası'nın Avrupa'nın yeniden kurulması görevini başka kuruluşlara devretmeye ve asıl çalışma alanını az gelişmiş ülkelere kaydıracağı yılda. Kurucular listesine bir bakmak, TSKB'nin kime hizmet etmek için kurulduğunu anlamaya yeterli. Kurucular arasında İş Bankası ve Akbank gibi mali sermaye temsilcileri; Osmanlı Bankası, Selanik Bankası, Banko di Roma gibi yabancı bankalar; İstanbul Ticaret Borsası, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası gibi sermaye örgütleri var. Vehbi Koç, Cabir Selek ve Nuri Dağdelen gibi büyük işadamları da kurucular arasında.

TSKB'nin kuruluş amacı, "yerli ve yabancı özel sermayenin Türkiye'de kurulan sanayi tesislerinin sermayesine katılmalarına yardım etmek" ve "bu sanayi kuruluşlarının çikardıkları pay senetleri ve tahvillerin özel mülkiyet elinde toplanmasını sağlamak." TSKB'nin adı banka ama kendisi Bankalar Kanunu'na tabi değil. 1950 ve 1958 yıllarında çıkarılan iki kanun, bu bankayı "banka" saymıyor. Döası da var: TSKB, Ticaret Kanunu'nun 422. maddesine de uymak zorunda değil. Yani, ödenmiş sermayesinden daha fazla miktarda ta'vil çıkartmak hakkına sahip. İlk kuruluş yıllarında TSKB'nin yıldı en az % 6 oranında kar etmesi de yasal garantiye bağlanmış. 1950 yılında çıkarılan 5660 sayılı kanunla, pay sahiplerinin beş yıl süreyle yılda en az % 6 kar elde etmelerini Maliye Bakanlığı garanti etmiş. Böyle şirket kurmava can kurban, Devletin olanak ve kaynaklarını burjuvaziye ulufe olarak dağıtmamın bin türlü yolu var, bu da bir tanesi.

TSKB'nin kuruluşunda en aktif rolü oynayan kurum Dünya Bankası, Ana Sözleşme'yi hazırlayanlar Dünya Bankası uzmanları; TSKB'nin ilk Genel Müdürü de gene Dünya Bankası'ndan, adı Norman M. Tucker. TSKB kurucuları sermaye olarak 12,5 milyon lira ile işe başlamışlar; şirketin bugünkü sermayesi ise 193 milyon lira. Emperyalizmle bütünleşmeyi tamamlamak için, bir Dünya Bankası kuruluşu, Uluslararası Finansman Kuru-

mu (IFC), 1963 yılında TSKB sermayesine % 15 oranında ortak oluyor. Bu içli-dışli ilişkinin sonuçlarını görebilmek için TSKB'nin kredi olarak dağıttığı veya tasarrufunda bulundurduğu paraların nereden geldiğine bakmak gerekiyor.

Kuruluşundan bu yana TSKB ye en çok kaynak sağlayan kuruluşa Dünya Bankası. 1951-1974 yılları arasında Dünya Bankası, TSKB'ye 233 milyon dolar kredi vermiş. Dünya Bankası'nın yan kuruluşları olan IDA ve IFC'nin verdiği krediler bunun dışında kalıyor. TSKB'nin Avrupa sermayesi ile de arası çok iyi. Türkiye'yi Ortak Pazar'a pazar yapan anlaşmanın 1963 yılında imzalanmasından bu yana TSKB, Avrupa Yatırım Bankası'ndan 70 milyon dolarkredi almış. Federal Almanya tekellerinin sermaye ihraç aracı olan KfW'den alınan krediler ise 155 milyon DM. Özetlersek, 1974 yılı sonunda TSKB kaynaklarının % 60'ını Dünya Bankası grubundan, % 18'ini Avrupa Yatırım Bankası'ndan ve % 13'ünü de KfW'den alınan krediler oluşturuyor. Geriye kalan % 9 da gene bu tür kuruluşların verdiği krediler. Bu kadar "milli" bir kuruluş doğrusu az bulunur.

Yeni sömürgecilğin Türkiye'deki uygulayıcılığı görevini yüklenen TSKB'nin 1951 yılından bu yana emperyalizmin yardımcıları olarak neler yaptığını incelemek çok aydınlatıcı sonuçlar veriyor. Marşal Planı çerçevesinde Türkiye'ye giren Amerikan sermayesinin özel sektöre dağıtımını, 1951 yılından başlayarak TSKB üstlenmiş. Türkiye burjuvazisine parasal kaynak sağlamak amacını güden ve başlangıçta 54,5 milyon lira olarak sap anan Marşal Planı Özel Teşebbüs Fonu, TSKB'nin eminde. Bu fon önce 117 milyon liraya, sonunda da 277 milyon liraya çıkarılıyor. Bu paraları dağıtma yetkisi TSKB'de. 1961 yılında, Merkez Bankası'nda biriken karşılık paralarından oluşturulan ve adına Hüsusi Teşebbüslere Sermaye İştirak Fonu denen 70,5 milyon liralık kaynak da TSKB'nin emrine veriliyor.

TSKB, emperyalizmin ödenli güvenini kazanmış ki, ithalat finansmanı için Amerikan "yardımı"ndan Türkiye'ye gelen dövizleri özel sektöre dağıtma işini de üstlenmiş. Kar amacıyla değil, sevabına, Türkiye'nin döviz sıkıntısının en yüksek düzeye vardığı DİP iktidarı yıllarında TSKB, 9,5 milyondolar döviz dağıtıyor ve döviz satın almayaparası yetmeyen ithalatçılara gene sevabına kredi açıyor. Dünya Bankası ile Türkiye arasındaki ilişki terin kesildiği yıllarda bile TSKB sıkıntı çekmiyor.

TÜRKİYE SINAI KALKINMA BANKASI'NIN KURUCULARI ARASINDA. İŞ BANKASI VE AKBANK GİBİ MALİ SERMAYE TEMSİLCİLERİ; OSMANLI BANKASI SELANİK BANKASI, BANKO DI ROMA GİBİ YABANCI BANKALAR İSTANBUL TİCARET BORSASI, İSTANBUL TİCARET VE SANAYİ ODASI GİBİ SERMAYE ÖRGÜTLERİ VAR. VEHİBİ KOÇ, CABİR SELEK VE NURİ DAĞDELEN GİBİ BÜYÜK İŞADAMLARI DA KURUCU, ...
TÜRKİYE SINAI KALKINMA BANKASI'NIN ADI "BANKA" AMA KENDİSİ BANKALAR KANUNU'NA TABİ DEĞİL.
AYRICA TİCARET KANUNU'NUN 422. MADDESİNE DE UYMAK ZORUNDA DEĞİL, YANI ÖDENMİŞ SERMAYESİNDEN DAHA FAZLA TA'VİL ÇIKARTMAK HAKKINA SAHİP. İLK KURULUŞ YILLARINDA . YILDA EN AZ % 6 ORANINDA KAR ETMESİ DE YASAL GARANTİYE BAĞLANMIŞ, ...

KURUCULAR, 12,5 MİLYON TL İLE İŞE BAŞLAMISLAR; ŞİRKETİN BUGÜNKÜ SERMAYESİ İSE 193 MİLYON TL.

ABD ile yapılan anlaşmalar sayesinde TSKB'nin kasalarına döviz akıyor.

Kredilere bakıp da bu kaynakların gerçek bir sanayileşme yolunda harcandığını düşünürseniz yanılırsınız. Böyle bir sanayileşme hareketi emperyalizmin çıkarlarına aykırıdır. Onun için TSKB, kredi vereceği veya kuruluşunu finanse edeceği sanayi girişimlerini çok titizlikle seçiyor. Kredi verilirken uygulan kistaslardan biri "dev projelerin değil, bilhassa gösterişli fakat süratle netice veririşlerin tercihi". Bir başka kist da "küçük ve büyük sanayi farkı gözletilmemesi". İthalatçı sanayileşme sürecinin temel ilkelerinden birisi,

sınai kuruluşların bölümleri büyükten daha küçük ölçeklere kurulmaması öngörür. Ama TSKB'nin sanayileşmeye gerçekten katkı yapmak gibi bir amacı olmadığı için, emperyalizmden sağlanan paralar, "kuru kayısı", "domates salçası", "kil ve kalker", "biracılık", "dericilik" vb. sanayi kollarına yönettiliyor. Emperyalizmin de istediği zaten bu: Türkiye ekonomisini kendi çıkarları doğrultusunda yönetmek ve Türkiye'yi kendi sanayii için bir pazar ve bir hammadde kaynağı olarak tutmak.

TSKB'nin dağıttığı kredilerin yarısını yakın bir bölümü ara malları (çimento, taş, toprak, cam, orman ürünleri)

üreten sanayide, % 36'sı tüketim malları sanayiine veriliyor. Yatırım malları (TSKB, çaydanlık, tencere, kül tablası da yatırım mali satıyor) sanayiye ayrılan kredi ise ancak % 16,7.

Bütün bu faaliyetleri sırasında TSKB, iki emekli orgeneralin yüksek finans bilgilerinden de yararlanıyor. Bu orgenerallerden birisi, 12 Mart muhtırasının inzalayıcılarından eski Genel Kurmay Başkanı Memduh Tağmac, diğeri ise Nazım Kurakoç. TSKB'nin Türkiye'deki görevinin ne olduğunu yukarıda anlatmaya çalıştığımız için Tağmac ve Kurakoç'un TSKB Yönetim Kurulu'na neden bulduklarını ayrıca yorumlamaya gerek yok sanıyoruz.

Sermayenin MSP hurucu

METİN ÇULHAOĞLU

Sermaye, Türkiye'de bir dönem rahat günler yaşadı. 1965-1971 arasında sermaye egemenliği, siyasal planda bunalımsız, koalisyonsuz AP iktidarları ile sürdü. Bu dönemde ciddi bir ekonomik bunalım söz konusu değildi. Eldeki ekonomik imkânlar ve elverişli koşullar sayesinde, sermayenin iç sürtüşmeleri ön plana çıkmamıştı. Sermayenin siyasal örgütü AP geniş bir kitle tabanına sahipti hâlâ. Bu nedenle, Türkiye'de sermaye egemenliğinin kitle tabanını ve vurucu gücünü oluşturan din motifine duyulan gerek bile giderek azaldı. AP, "laik parti" görünümünü bir çok kişiye verildi.

1970 yılı ile birlikte, Türkiye kapitalizmi daha önce eşi görülmemiş boyutlarda bir ekonomik bunalımın içine girdi. Bu bunalımın, siyasal iktidar planına yansımaları ağırdı; ve yansıdı da. AP, "41'lerle ken - di içinden bölündü. Sonra 12 Mart dönemi geldi. 12 Mart dönemi iktidarları, ekonomik bunalım ortamında sermayenin, ama ağırlıklı olarak büyük sermayenin çıkarlarını kolladılar.

Bugün için 12 Mart dönemi bir anlamda geride kaldı. İç ve dış koşullar yeni bir 12 Mart deneyimine izin vermez. Şimdi sermaye, 12 Mart dönemi öncesi iktidar biçimlerine dönmek zorunda. Ama görünen iki büyük engel var: Birincisi, ekonomik bunalım şiddetini koruyor. Hatta 12 Mart'tan bu yana yeni boyutlar kazandı. İkincisi, sermayenin kitle tabanı artık eskisi gibi değil. Bölünmüş durumda. Bu, birincisine bağlı bir sonuç.

Bu iki etken, sermayeyi yeni aranişlara itiyor. Aranişın hedefi, ekonomik imkânlarla sağlanması imkansız olan sermayenin iç bütünlüğünü başka araçlarla sağlamak. Bu araçlardan biri din. Ve bu motifin belirli biçimlerde kullanılması. AP, bu silahlı kullanma yeteneğini büyük ölçüde yitirdi. Şimdi, geriye dönüş imkânları arıyor. Son olarak, din görevlileri toplantısında AP'nin gövde gösterisi denemelerine girilmesi, bunun kanıtı. Ama ne yapsa, eskiye dönüş imkânları sınırlı. Çünkü, bu silahlı AP den çok daha etkili biçimde kullanan MSP var artık sahnede.

Bir yanlıgıdan kurtulmak gerek. AP, büyük sermayenin örgütü. Ama din silahının yerine "kapitalist rasyonalizm"i tercih etmiş değil. Yalnızca, bu silahlı, daha iyi kullanan başkalarına kaptırmış durumda. İkinci - si, MSP'nin silahlı din, ama MSP bu silahlı tekelci büyük sermayeye karşı kullanmıyor. Tekelci büyük sermaye ve sermayenin diğer kesimleri arasındaki iç barışı kurtarma amacıyla, demokratik ve sosyalist güçlere karşı kullanıyor.

Bugün Türkiye'ye damgasını vuran sınıf büyük sermaye. Ama büyük sermaye kitle tabanından ve bunları oluşturan "uç beylerinden" vazgeçecek kadar güçlü değil. Hele, içinde bulunduğumuz ekonomik bunalım ortamında. Sermayenin "uç beyleri", gelişen kapitalizmin derinden sarstığı küçük sermayedarlar ile, sermaye birikimi belirli boyutları aşmış finansman ve pazar arayan yerel burjuvazi.

Büyük sermayenin belirli kesimlerinin MSP'yi tercih ediş nedeni de bu gerçekte yatıyor. Büyük sermaye ile, sermayenin "uç beyleri" arasında, AP'nin kapardığı, ya da sürdürmediği ilişkileri şu anda MSP sürdürmeye aday. MSP, çıkış noktasında, kapitalist gelişimin sarstığı küçük sermayedarlarla, pazar aranişındaki yerel sermaye birikiminin sözcüsü olarak göründü. Ancak, Türkiye kapitalizminin en belirleyici gücü büyük sermaye, kısa sürece MSP'ye damgasını vurdu. Şimdi MSP büyük sermaye adına, bu kesimle sermayenin diğer kesimleri arasındaki iç barışı korumaya çalışıyor.

Sermaye, iktidarını sağlamabilmek için her alması gerektiğini düşünmek zorunda. Şu anda AP, sermayenin en güçlü partisi. Sermaye ile AP arasındaki ilişkiler değil. MSP ise, asil temsilcisi olduğu büyük sermayeye kitle tabanı oluşturabildiği ölçüde sermayenin belirli kesimlerine "istikbal" vadediyor. Büyük sermaye, AP aracılığı ile küstürdüğü sınıf ve tabakaların karşısına şimdi MSP aracılığıyla çıkıyor.

MSP Genel Başkanı'nın son günlerde söylediği sözler de söyledikleri var. "Yurt dışında uçak fabrikası kurmak", "milyarlık 20-30 fabrika kurmak" vs. gibi. Bunlara genellikle gülünüp geçiliyor. Oysa ciddiye alınması gerek. Çünkü Hoca'nın bir bildiği var. Kapitalizmin gelişiminden yıkıma uğrayan, huzursuz olan sınıf ve tabakalarla, elindekileri "layıkıyla" değerlendiremeyen burjuvazinin böyle mitler ya da utopik vaatlerle uyutulabileceğini biliyor. Kısacası Erbakan, küçük sermaye sahiplerini ve bü-

16RAM '75

yükem isteyen sermaye sahiplerini dizginlemenin yöntemlerini kavramış. Geniş küçük burjuva yığınlarının büyük burjuvaziye karşı politize olmasını engellemeye, mitlerin, sahte hedeflerin, gülünüp geçilen voodlerin önemini iyi değerlendirmesi gerek.

Aynı Nazi Almanyası'ndaki gibi. Ekonomik bunalımdan yıkıma uğrayan orta sınıfın, işçi sınıfı yanında, büyük sermayeye karşı hareketlenmesini önlemek için, büyük sermaye adına Naziler ortaya çıktılar. Yahudilik, masonluk vs. gibi sahte hedefler yaratılarak yığınların gözünde Sonunda, büyük sermaye adına orta sınıfları uyutmayı, afyonlamayı başardılar.

Erbakan da bunu yapmaya çalışıyor. İlk bakışta, Türkeş'in MHP-si daha "faşist". Ancak, biraz daha derine inildiğinde Erbakan'ın tarihten daha iyi ders aldığı, Türkiye için daha geçerli yöntemler kullandığı ortaya çıkıyor. En azından Erbakan 1930'ların Nazilerini matamat taklit etmiyor. Bir anlamda, Türkiye'nin samut verilerinden hareketle, o yöntemleri Türkiye koşullarına uydurmaya çalışıyor.

MSP'nin başları, tırmanma döneminde din motifinin önemini kavramışlar. Türkeş'ten daha başarılı olmalarının bir nedeni de bu. Adına hareket ettikleri sınıfla, adına hareket ediyor göründükleri sınıf arasındaki barışın ne yollarla sağlanabileceğini de biliyorlar. Bu nedenle de Türkeş'ten daha bilinçli hareket ediyorlar.

Artık MSP kortlarını daha açık oynuyor. "İşçi-işveren çatışması Batı'nın hastalığıdır, bizde görülmez" diyorlar. "İşçi hakkı da ne demekmiş?" diye soruyorlar. Naziler de "yahudi icadı" demişlerdi. Kendilerine "yabancı" bulmuşlardı. Hiç kuşkusuz, Erbakan'ın eline güç geçerse, "Batı'nın hastalığı"ni Türkiye'den "çıkarmak" için elinden geleni yapacak. Şimdiden kadrolar hazırlanıyor. Yalnızca Bakanlıklardaki otomolarda değil. MSP, gençliğe büyük önem veriyor. Yine, Nazilerin yaptığı gibi. Askerliğini yapmamış imam memlezzinlerin bu görevlerini polis olarak yapmalarını öngören tasarımı hazırlayan, MSP'li İşçileri Bakanı.

Salun, demokratik güçlerin bunları dikkate almaları gerek. Gülüp geçmek, alay etmek, yetmiyor. Hitler'e, onun köpeklerine de başlarda çok kişi gülüp geçmişti. Sermaye bugün bunalım içerisinde. İleride çok daha büyük bunalımlar içinde olacak. İlerideki bunalımlar, sermayeye, çok daha pervasız tercihlerle pervasız adımlar attırarak kadar büyük olacak.

CHP'nin de dikkatli olması gerekiyor. Ecevit'in son gezilerinde sürekli olarak MSP'yi hedef olması, din konusuna eğilmesi belki de bu dikkatin ürünü. Yine de daha büyük dikkat gerek. Çünkü CHP'de, Faşizmin gerçek ağababası olan büyük sermayeyi unutup, faşist örgütlerin kitle tabanlarını abortma eğilimleri var. Kimileri, "sonunda büyük sermayenin damgasını yemiş olsa bile, faşizm küçük burjuvazinin hareketidir." diyorlar. Büyük sermayenin, küçük ve orta burjuvaziyi savunduğunu iddia eden faşist örgütleri hemen hemen en başından itibaren denetimine aldığı, ilerisi için "beslediğini" unutuyorlar. Faşizmin durdurulması ve faşizmin kitle tabanının faşizmden koparılması güçlü sosyalist örgütlerin işi. Demokratik güçlerin görevi ise, her an uyanık olmak, utopyacı olmamak, ve faşizmi "eğiterek" yala getirebileceklerini sanmamak.

•KİTLE•

i t a l y a

Halkın birliği politikasının başarısı

KOMÜNİST PARTİSİNİN SEÇİM AFİŞLERİ: ARTAN SAYGINLIK

İtalya'da, geçtiğimiz 15-16 Haziran'da ikigün süren yerel seçimler yapıldı. 40 Milyon seçmenin katıldığı seçimlerin en belirleyici özelliği, genel olarak solun ve özellikle Komünist Partisinin başarısı. Yerel seçimler, genel seçimler için geçerli olabilecek genellemelere elverişli. Ne var ki İtalyan siyasal yapısı gözönüne alındığında bu ülkede temel verilerin kökünden altüst olduğu nu şimdiden söylemek mümkün.

Son yerel seçimler 1970'te yapılmıştı. Buna karşın siyasi yapaylığı ve partilerin gücünü ele aldığımızda, 1972 genel seçim sonuçlarını kullanmak gerekiyor. Bu seçimlerden çıkan iktidar gurubunu 4 parti oluşturuyor. Oyların %38,8'ini alan Hristiyan-Demokratlar, %9,6 ile İtalyan Sosyalist Partisi, Sosyal-Demokrat Parti ve Cumhuriyetçiler. Muhalefette de dört grup var: Oyların %7,2'si ile İtalyan Komünist Partisi, Liberaller, Faşistler, ve Göşist gurupçuklar. Yerel seçimlere bu dağılım içinde gidiildi. İtalya'da önemli yetkilileri olan 20 Bölgenin 15'inde, 95 il'in 86'sında, ve 6347 belediye Meclisi'nde seçim yapıldı. Sonuçların en belirgin yanı, Hristiyan-Demokratların %35'e düşmeleri, buna karşılık da İKP'nin aldığı oyların %33,5'a çıkması oldu.

Alt-üst olan hesaplar

Komünist Partisinin bu başarıyı YÜRÜYÜŞ - 24 Haziran 1975 - 12

rısı İtalyan siyasal hayatının temel verilerini gerçekten altüst etti. Bugüne kadar Merkez-sağ, Merkez-sol ortaklıklarla ülkeyi yöneten Hristiyan Demokratlar ve bir bütün olarak sağ geriledi. Oy oranı az da olsa artan İtalyan Sosyalist Partisi ise yeni sorumluluklarla karşı karşıya. Daha ne kadar işçi sınıfının güçlü örgütü İKP'yi bir kenara itip burjuvazi adına HDP'nin yönetici kliğiyle iktidar ortaklığı kuracak? Hristiyan-Demokrat Parti'nin tabanı da sola kayıyor. Bu yöneticilerin kabul etmediği "Tarihsel uzlaşma"nın partinin tabanını oluşturan katolik emekçilerce benim sendiğinin bir kanı u olabilir. Bu konuda hüküm vermek için vakit henüz erken; üstelik İKP Genel Sekreteri Berlinguer, tam anlamıyla siyasal iktidar için salt %45'lik bir seçim çoğunluğunun yeterli olmayacağını ısrarla belirtiyor. Şimdiden bilinen bir gerçek var ki o da siyasal iktidarın bu sonuçlardan gereken dersleri çıkarması gerektiği.

Vurgulanması gereken bir başka nokta da faşistlerin uğradıkları yenilgi. Seçim öncesi ortalağa yaymak istedikleri terör ve anarşi geri tepti. Seçimlerin bir başka özelliği de, seçmen yaşının 18'e indirilmesiyle 4 milyon yeni seçmenin ilk kez oy kullanması oldu. Demokratik güçlerin ve İKP'nin ilerlemesinde gençliğin oylarının da etkisi oldu. Uluslararası dayanışma da kendini gösterdi: Fransa'da çalışan onbin

lerce İtalyan işçi, Fransız Komünist Partisinin sağladığı araçlarla ülkesine dönüp oy kullandı. Bu noktalardan birkaçı ayrıca ele alınmaya değer:

Faşizmin elinde patlayan bomba

Gerçekten de seçimlerin bir anlamı da faşistlerin oylarındaki büyük düşme. Millitlanlarını küçük ve orta burjuvazinin gerici elemanlarından devşiren Almirante yönetimindeki İtalyan Sosyal Hareketi boyunca ölçüsünü aldı. Seçim öncesinde giriştiği faşist saldırılarla ortalağı bulandırmak ve Komünist Partisini yıpratmak isteyen bu parti işçi sınıfından gerekli cevabı böylece almış oldu. Geniş emekçi yığınlar, faşizmin giriştiği tertipleri 17 Nisan'daki 10 milyonluk büyük grevle protesto etmişlerdi. Di reniş oy pusulaları ile de devam etti. Faşizmin kıskırtı silahı geri tepti.

Bunalımın hesabı soruluyor

2. Dünya Savaşı'ndan bu yana ülkeyi büyük burjuvazi adına yöneten Hristiyan-Demokrat Parti, tekeli devlet kapitalizminin bunalımı sonucu yenilgiye uğradı. Bunalımın faturasını geniş emekçi yığınlara ödetmek için Fanfani'nin partisinin elindeki emsalsiz silah antikomünizm oldu. Ama bu da artık sökmüyordu. Gerçekten de İtalya'yı sarsan bunalımı kapitalizm için en az zararlı atlatmak amacıyla tüm olanakları seferber eden iktidar partisi böylece uyguladığı politikanın karşılığını aldı. Bu

politikanın belirgin yönleri nelerdi? Orta ve küçük işletmeler aleyhine bir kredi kısıtlamasına gidilmişti. Büyük sermayenin emrine tahsis edilen kaynaklar yüzünden yerel yönetim kredileri de kesilmişti. Geniş tüketim maddeleri aracılığıyla dolaylı vergilere yönelmişti. Kamu hizmetlerinde fiyatlar ve tarifeler yükseltilmişti. Yakıtlara zam yapılmıştı. Ve hepsinin de ötesinde işsizlik alışılmadık boyutlara ulaşmıştı: Tüm çalışan nüfusun %4,5'u. Bir milyon 300 000 nüfuslu Napolide çalışan nüfusun %25'i işsizdi. Tüm bu nedenler belirli bir bütünlük içinde ele alındığında Hristiyan Demokratların yenilgisi açıklanır ama sol partilerin, özellikle de İKP'nin başarısının da ayrıca özel nedenler var.

İKP'nin büyük başarısı

Geçen Mart ayında toplanan ve Berlinguer'in "Tarihsel Uzlaşma" önerisini kabul eden İKP 14. Kongresinden buyana yapılan bu ilk seçim bu açıdan da özel bir anlamı var. Gerçekten de büyük sermayenin sömürsü altında ezilen geniş katolik emekçi yığınlar kendilerine uzanan bu kurtarıcı eli sonsuza dek geri itecek değillerdi. Görünen o ki daha önce kadar HD'ye oy veren birçok bölge bu seçimlerde İKP'ye oy kullanmış. Bu genel vurgulamanın ötesinde, İKP neden kazandı sorusuna cevap vermek gerek. Çünkü yıllardır yönettikleri belediyeler "Halbuki en iyi, en düzenli hizmeti götürmüşlerdir de ondan." Yüz

lerce belediyede tek başına çoğunluğu elinde bulunduran Komünist delegeler Emilia-Romagna bölgesini bir başlarına, Toscana ve Ombrria bölgelerini de İSP ile koalisyon halinde yönetmektedirler. Mafia'nın huzursuz ettiği İtalya'da sadece komünist yönetimli belediyeler bu yer örgütüne karşı koyabilmekte. Komünistleri herkes "dürüst, yürekli, yönetimi ve ekonomiyi bilen kişiler" olarak tanıyor artık. Komünistlere oy vermek, "iyi yönetim" için oy kullanmak demek.

Uluslararası boyutlar

Bir yerel seçim sonuçlarından kalkarak uluslararası düzümde yeni gelişmeler beklemek, hele şu aşamada, olanaksız. Ne var ki söz konusu olan ülke İtalya. Kapitalist dünyanın en güçlü Komünist Partisine sahip. Üstelik ABD karşısında sahada tutunma mücadelesi veren bir Avrupa'nın gününün yer alıyor İtalya. Emperyalizmin Avrupa zincirinin en zayıf halkalarından biri. Çünkü Avrupa gününün epey yara aldı. Portekiz şimdiden kaybedilmiş işlemleri götürüyor. Brandt'la Palme'siyle Avrupa sermayesi şimdiki hiç değilse İspanya'yı kurtarmaya çalışıyor. Fransa zaten Ortak Program ile mutlak çoğunluğu demokratik ve antitekel bir Sol Birlik'e vermek üzere. Bu bütünlük içinde ele alındığında İKP'nin elde ettiği %33,5'lük skor, bir yerel seçim sonrasında bile nice uykuları kaçırma yetecek büyüklükte görünüyor.

KOMÜNİST PARTİSİ GENEL SEKRETERİ BERLINGUER: BAŞARININ YARATICISI

Dünyaya açılmayan kapitalizm

MEHMET AKÖZER

Kapitalizm anarşi içinde gelişir. Türkiye kapitalizmi, anarşik gelişmenin en iyi örneklerinden biri. Anarşik gelişmenin sınırları zorlanınca "bunalım", düzenin temel kuralı haline geliyor. Türkiye'de de böyle. Böyle olmasının nedenlerinin başında emperyalizme bağımlılık geliyor. Emperyalizme bağımlı bir kapitalist yapıda sürekli dengeler bulunamıyor. Sürekli dengelerin bulunamaması, dünya üzerindeki yerinin kararlı bir biçimde saptanamamasını da getiriyor. Mekanik bakış açısı için kavranması zor bir olgu. Fakat gerçek

Sosyalist sistemle emperyalist sistem arasındakisoğuk savaşın geçeri olduğu dönemde, Türkiye kapitalizmi, Amerikan emperyalizminin "stratejik şemsiyesi" altında "güneş"ten karunuyordu. Böylece iç dengeler daha kolay bulunup sürdürüldü. Anarşik gelişmenin birikimleri dışı fazlasıyla yansımada çözülebildi.

Savaşın sona ermesiyle iç dengelerin kararlı olmasının önemi arttı. Hatta belirleyici oldu. Yeni dönem iki yenilik getirdi. Sağlam dış dengelerin bulunması, ekonomik ve politik gücün sürekliliğini gerektiriyordu. Buna karşılık, iç istikrarı garanti edebilen iktidarlar, esnek bir dış politikayla kapitalizmin gelişimindeki anarşinin dozunu azaltma alanacağını da artık değerlendirebilirlerdi.

Türkiye kapitalizmi anarşi içinde gelişme gelişme bir özellik kazandı: En gelişen yönü, anarşik yönü oldu. Ulaşılan her denge, eskisinden daha büyük bir anarşinin hazırlanması pahasına oldu. 1965-70 yıllarının Demirel'i bu işle uğraştı. Bunalımın patlak verdiği sırada şapkasını alıp "ne muhalefet ne de iktidar" oldu. Bu arada tabanın bölüneceği olasılığını küçümsedi. Günün birinde iktidara yeniden oturmak için, kapitalizmin bunalım dönemlerinde türeyen "Selâmet" çilingirlerinin anahtarına muhtaç olacağını kestiremedi. Oysa 1975'e kadar anarşi kronikleşti. 1975'in Demirel'i gerçek iktidara eskisinden daha uzak olduğunu anlamakla meşgul.

Burada durup 65-70 Demirel'inin aradığı dış dengelere bakalım. Demirel, artık ekonominin stratejik konumunda önce geldiğini gördü. Demirel'in bu dönemde yaptığı, dünyadaki yeni dönemin yeniliklerinden yararlanmaya çalışmak oldu. Birincisinde dışardakileri, ikincisinde kendisini kandırmaya çalışarak. Dışarda aradığı yeni denge merkezlerine, kendisini güçlü olarak tanıtmaya çalıştı. İçerdeki dengeyi sürdürmesine yardımcı olacak dış ağırlik noktalarının kendisine güvendiğini varsaydı. Olaylar yanıldığını gösterdi ve gösteriyor.

Demirel'in Türkiye'yi alelacele AET'ye sokmakta o denli acele etmesinin mantığı buydu. Hesap, yaklaşan bunalımı Avrupa Birleşik Devletleri'nin "politik şemsiyesi" altında kozasız belasız savuşturmakta. Daha da ileri gitti. Avrupa'lılara, Türkiye'nin Avrupa emperyalizminin Asya'daki uzantısı olabileceğini vaad etti. 1967 Mayıs'ında şunu söyledi: "Türkiye ortaklık yolu ile gerçekleştireceği iktisadi enetrasyonla, kalkınma çabesindeki bir ekonominin gelişmiş ekonomilerle yararlı bir birleşmeye gidebileceğini ispatlayan başarı örneği olacak ve böylece gelişmiş Avrupa ile az gelişmişler kıtası Asya arasında hayati bir köprü haline gelecektir." Demirel'in Avrupa ile Asya arasında kurabildiği tek köprü Boğaz Köprüsü oldu. Onun da kurdelaşını başkaları kesti.

Demirel'in beklediği bunalım 1969'dan sonra patlak verdi. Buna karşılık, Avrupa'nın Türkiye kapitalizmine verdiği ilk "ceza ödvi" 1970 devalüasyonu oldu. Bunalım 1971'de siyasal planda rejimin işlemeye hale gelmesiyle sonuçlandı. Bu, Türkiye kapitalizminin güçsüzlüğünü kanıtladı. Bunalım

uzadı. Çözümüne ulaşılmadan kitlelere yansıdı. İç denge kurulamadı, aksine sarpasardı. Sermaye birikimi kısagörürlü stratejilerle yürütüldü. Türkiye, Avrupa emperyalizminin güvenini yitirdi. Türk Dışişleri, Avrupa'nın siyasal bütünleşme çalışmalarını "gazete haberleri"nden izlemek zorunda kaldı. 1974 Temmuz'una kadar sermaye, Yunanistan'daki Albaylar cuntasını bir ölçüde kendi lehine kullanmaya çalıştı. Fakat Avrupa, Türkiye'nin dengelessiz kapitalizmine karşı yükümlülükler girmeye niyetli değildi. Giderek, Türkiye'nin AET'den olabildiği her öden, uygulanana dek demede aldı.

Kıbrıs bunalımı sermayeyi hazırlıksız yakaladı. Amerika, Ada'nın taksimini sağlamak için Kıbrıs'ta faşist bir darbe düzenledi. Ecevit hükümetinin tepkisi başlangıçta Amerika'nın hesapladığı biçimde gelişmedi. Sermaye partileri, Amerika'nın küseceği gerekçesiyle Kıbrıs'a müdahale edilmesine karşı çıktılar. Amerika müdahaleye "seyirci kalıp", olaylar daha sonra "taksim" doğrultusunda gelişince müdahaleye sahip çıktılar.

Sermaye Kıbrıs'a müdahale edilmesine karşı gelirken, sonunda iyice yalnız kalacağını sanki bir sınıf içgüdüleriyle seziyordu. Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesine engel olmayan Amerika, bunun arkasından Yunanistan'a hoş görünmek için Türkiye'ye karşı silah ambargosuna başvurdu. Amerika'nın Ada'daki fiili durumu değiştirmek gibi bir niyeti yaktı. Aksine, fiili durumun kısa zamanda hukuki bir duruma dönüşmesi hesaplanıyordu. Amaç, Türkiye ile Yunanistan'ı bir pazarlık masasına oturtmaktır.

Rüştünü bir türlü ispatlayamayan sermaye en başta Avrupa'nın baskısıyla karşılaştı. Amerikan baskısı, bir pazarlık ortamının aranması biçiminde geliyordu; oysa Avrupa'nın baskısı daha ciddi ve etkindi. İç dengelerini yitirdiği bir sırada, sermayenin, dışarda kalamaya çalıştığı ağırlik merkezleri birer birer kayıyordu. Sermaye, silah ambargosuyla iyice şaşkına döndü. Pazarlığa oturmaya dünden razıydı. Fakat istenilenleri verecek durumda değildi. Vermesi için MC'nin hükümet olması da yetmedi. Verdiği takdirde bütün siyasal gücünü aşon tedbirler almaya mecbur kalacaktı.

1975'de Başbakanlık koltuğuna oturan Demirel önemli bir gerçeğin farkına vardı. Eski Başbakanlığı sırasındaki yürüttüğü politikayla kandırabildiği sadece kendisiydi. Fakat, kendisini kandırmaya kendi gücünün de yetmeyeceği bir gerçek önündeydi: Türkiye kapitalizmi, Amerika'nın stratejik şemsiyesine burun kıvrıracak kadar rüştünü ispatlayamamıştı.

CHP pazarlığın sorumluluğuna ortak olmayı reddetti. Kissinger bir CHP-AP ortaklığı önerisi getirdi. Bu da geri çevrildi. Sorumluluk, ortak bulamayınca "sahip" de bulamadı. Sorumsuzluk havası içinde Cephe, boyundan büyük söylemler yaymaya başladı.

Fakat sermayenin sorumlu sözcüleri yetiştiler. Amerika'ya verilen nota (!) sermayenin Amerika'ya olan ihtiyacının, Amerika'nın Türkiye'ye olan ihtiyacından fazla olduğunu gösterdi. "Sorumlu uyarıcılar", üslerin koparılmasına karşı, Amerika'nın yumuşamayıp, aksine daha sert bir tutum alabileceğini gördüler. Gerçi Demirel, "sorumsuzluğun" egemen olduğu bir sırada, "bize ihtiyacı olmayanlara muhtaç değiliz" demişti. Amerika ile Türkiye arasındaki köprülerin atılmasını Amerika'nın da istemediği söyleniyor değildi. Fakat ilişkilerin kopmaması için ilk girişim Türkiye'den geliyordu.

Türkiye'de sermaye sınıfının dış dengeler açısından kazıları nerdeyse tükenmek üzere. Dışardaki tükeniş, içerdeki bunalımlarını artırmak durumunda. Bu, sermayenin önümüzdeki süre içinde MC tipi iktidardan umudunu kesmesini çabuklaştıracak bir etken. Sosyalistler anti-emperyalist propaganda için bu alanağı iyi değerlendirmek zorunda.

Afrika'nın yeni bağımsız cumhuriyeti

mozambik

Mozambik . 25 Haziran'da bağımsızlığına kavuşuyor

25 Haziran'da eski bir sömürge bağımsızlığına kavuşuyor: Mozambik. 25 Nisan 1974'te Lizbon'da doğan özgürlük güneşi böylece Afrika'nın bir kesimini daha aydınlığa kavuşturuyor. Ne var ki bu bağımsızlık bir lütuf değil: 25 Haziran 1962'de Edouardo MONDLANE önderliğinde kurulan Mozambik Kurtuluş Cephesi'nin 1964'ten beri

yürüttüğü silahlı savaşın sonucu kanla, ateşle elde edilmiş. Ülkeyi bağımsızlığa götüren FRELIMO ile Portekiz hükümeti arasında imzalanan 27 Temmuz 1974 anlaşması, bağımsızlığını olarak Mozambik halkının tek temsilcisi olan Cephe'nin kuruluş yıldönümününü saptadı. Böylece Portekiz halkının özgürlük ve demokrasi mücadelesi Mozam-

bik halkının ulusal bağımsızlık kavgasıyla özdeşleşti.

EMPERYALİZMİN

TERTİPLERİNE DİKKAT!

Eski bir Portekiz sömürgesi bağımsızlığına kavuşuyor. Emperyalizmin, faşizmin, gericiğin bu çöküş karşısında hareketsiz kalmadığı, kalmayacağı ortada. Salazar, Caetano ve benzerleri CIA ve PIDE (Faşist Portekiz'in siyasi polis örgütü) aracılığıyla Angola'da sahneye koymayı başardıkları "Böl ve yönet" taktiğini Mozambik'te de çokdenediler. Ne var ki, FRELIMO'una olanaktanımadı. İrk, dil, din

ayrılıklarının üstesinden gelmesini bildi. Tüm Mozambik halkını ulusal bağımsızlık bayrağı altında toplamayı başardı. Şimdi, 25 Eylül 1964'te bağlatılan silahlı savaşın yakın tırlarını ortadan kaldırmak, demokratik yönetimi işlerliğe kavuşturmak, politik bağımsızlığı ekonomik bağımsızlıkla tamamlamak vepekiştirmek görevi var önünde FRELIMO'nun.

YENİ KAZANIMLARA

DOĞRU

FRELIMO ve onun Partisi bu görevi başarmada önemli kollarına sahip. Bir kez eski "ana vatan" Portekiz'de demokrasi ve sosyalizm yolunda kararlı adımlarla ilerleyen bir iktidar var, kendi özgürlüğünü Mozambik halkının bağımsızlığından

ayrı düşünemeyen. İkinci olarak silahlı savaş sırasında FRELIMO'nun yanında yer alan sosyalist ülkelerin desteği ve yardımı var. Asıl önemlisi de Mozambik halkının Kurtuluş Savaşı boyunca edindiği devrimci deneyler var. Gerçekten de yeni Lizbon Hükümeti 27 Temmuz 1974'te sömürgelelerin bağımsızlığı ilkesini kabul ettiği zaman FRELIMO, Mozambik'in önemli bir kesimini kurtarmış bulunuyordu. Bu kurtarılan bölgeler ekonomik verim esaslarına göre yeniden düzenleniyor, eğitim, sağlık, ulaşım hizmetleri derhal başlatılıyor. Halkın yakın işbirliği ile gerçekleştirilen bu reformlar sayesinde iktidarın gerekli organları da baha o zamandan böylece oluşmuş oluyordu.

Şah mı, piyon mu ?

Nedim, İstanbul'un "Bir sengine yekpare Acem mülkü fedadır" dediği zaman İran'da henüz petrol bulunmamıştı. CIA da yoktu o zaman daha, SAVAK da, işkence tekmniğindeki gelişmelere İran'ın katkıları da bilinmiyordu. Bugün hepsi var, İran, değişen, kaynayan Orta-Doğu'nun Japonyası olmayolunda ilerlerken iğdamları, onların akıllı akıl hocaları; derken Cumhurbaşkanı, arkasından "can düşmanımız" Yunanistan'ın Dışişleri Bakanı, Muhammed Rıza Pehlevi'nin konuğu olarak Acem diyarına ayak basmak için sıraya giriyor. Gezilerinden dönüştürülen petrolün getirdiklerini, "Ak Devrim"lanlata anlata bitiremiyorlar. Büyük basın da petrolün ve Farah'ın hatırasına derinlere inmiyor, susuyor. Oysa sessizliği yırtmak gerek.

Sessiz bir iç savaş

Bugün İran'da sessiz bir iç savaşın sürmekte olduğunu söylemek abartma sayılmamalı. Gerçekten rakamlar bunu gösteriyor: Son üç yılda İran'da "mahkeme kararıyla" 280 kişi idam edildi. Siyasal düşüncenin kılıflarından biri afyon kaçakçılığı; ama bu rakam "intihar"ları, "kayıp"ları ve de türlü çeşitli "kaza"lara uğrayanları kapsamıyor. Halen Şah'ın zindanlarında işkence altında çürüten siyasal tutuklu ve "mahkûm"ların sayısı, batılı gazetecilerin verdikleri bilgilere göre elli binin üstünde. Bu baskılar tepki doğurmakta gecikmiyor tabii. "İşkencecilere ölüm" kampanyası çerçevesinde girişilen eylemlerde Şah rejiminin güvenlik sorumlularından birçok ileri gelen öteki dünya -yı boyladı. Aydınlar, devrimci gençler, ilerici işçiler, kahredici bir baskının kışkırtıcısı. Pek çoğu kurtuluşu kaçmada, İran'ı terketmede buluyor.

Orta-doğu'da yeni bir jandarma ...

İran'daki bu faşist baskıların altında, Şah'ın ve onu tutan yerli güçlerin ülkeyi ABD emperyalizmiyle bütünleştirme çabaları var. Gerçi ABD İran'la "İlgilenmek" için Güney-Doğu Asya'dan kovulmayı beklememi. 1953'te CIA'nın düzenlediği darbeyle, ülke petrolüne sahip çıkmak istediği için Musaddık'ı alaşağı etmekle İran'a

SARAYDAN BİR GÖRÜNTÜ: SÖMÜRÜ VE ŞİDDET ÜZERİNE KURULAN İHTİŞAM

verdiği önemli açığa ortaya koydu. Ne var ki son yıllardaki gelişmeler İran'ın özel bir işlevi olmasıyla açıklanabilir. Bu işlev, ABD'nin bölgede, doğrudan bir silahlı müdahale zorunda kalması olasılığını ortadan kaldırmak, azaltmak. "Asyalıların Asyalılara kırıdırılması" demek olan ünlü Nixon doktrinini, Amerikanın çıkarlarını "tehlile"ye atabilecek yerel karışıklıkları bastırarak bir kolluk kuvveti İran. Bu yüzden de sağlam olması, güvenilir olması gerek. İktidara gelişini CIA'nın darbesine borçlu olan Şah, bu bakımdan aranan tüm niteliklere sahip.

...Ve yeni bir ordu

Amerikan emperyalizmiyle bütünleşme süreci içine giren faşist Şah rejimini ayakta tutan iki temel direk var: biri SAVAK, birisi ordu. Her ikisi de "velinimetleri" CIA'nın hizmetinde. Ordu herşeyiyle ABD'ye bağlı. Durmadan silahlanıyor. 1973 - 1974'te ABD'den 7 milyar 600 milyon dolarlık silah satın aldı. Hava kuvvetlerinin sipariş ettiği 80 adet F-14 uçağına ödenen 1,5 milyar dolar, Grumman Aircraft Corporation şirketini İllüstan kurtardı. Bugün İran, ABD'nin en büyük silah müşterisi. Geçtiğimiz 4 Mart'ta imzalanan yeni bir anlaşma ile de her yıl 1 milyar dolarlık Ameri-

kan silahı satın almayı üstlendi. 12 000 İranlı subay Amerika'da eğitim görmekte. İran ordusunda 1200'ü üniformalı olmak üzere 5 500 Amerikalı "danışman" ve sayısız İsraili, "teknisyen" çalışıyor. İran'da bulunan 20 000 Amerikalı'dan 13 000'inin de Majestelerinin ordusunda görevli olduğunu atlantik ötesi gazeteler yazıyorlar. Aslında ordu, klasik anlamda devletin silahlı da olsa bir aygıtı olmaktan çıktı. Toplumun bütününü askerileştirmesi sürecinde kendine özgü kurumları ve örgütlenişini ile temel görevi yüklenmiş durumda. Kendine özgü okulları, sağlık, kalkınma hattında örgütü var.

SAVAK :

Emperyalizmin gözü, kulağı

Faşist baskıların başlıca uygulayıcısı, CIA'nın Acemistan şubesi SAVAK. 1956'da kurulan SAVAK'ın başında askerler var. Tüm araç gereç ihtiyacını CIA karşılıyor. Eğitim ve yetiştirmede İsraili teknisyenlerin de önemli katkıları oluyor. CIA bu alanda işi o kadar ileri götürdü ki, eski direktörlerinden biri olan Bay Helms'i Tahran'a Büyükelçi atadı. "Yerinde, hizmet-yerinde denetim" anlayışını uygulayarak.

Aslında, SAVAK, hükümetin emrin-

de bir gizli servis olmanın ötesinde çalışıyor. Bir çeşit PARALEL HÜKÜMET. Yurttaşları işleme, işi-yonlama, terörle etme, kitleleri güvensizliğe, kuşkuya düşürme gibi "klasik" görevler dışında asil işi, tüm devlet yönetimini denetlemek ve yönetmek. Bu işte yardımcıları (ve de rakipleri), polis örgütü, ordu (2. Büro) ve Jandarma (2. Büro).

Resmî olarak kullandığı personelın sayısı, ABD basınına göre 600 000. Çeşitli aşamalarda geçici olarak istihdam ettiği "görevli" sayısı ise 3 milyon, kaba bir hesaplama her 10 İran yurttaşından biri. Bu "görevli"ler türlü çeşitli kılık-larda "iş" yapıyorlar: "Şahın muhbir vatandaş" olarak yetkili makamları "uyaranlar" var. Fahişeler var; düpedüz ısracı faaliyet eylemler; sonra, ortalkı karıştırmak üzere özel olarak yetiştirilmiş "mitingçiler" geliyor. Gerektiğinde gösteriler düzenlemek, düzenlenlere katılmak üzere.

Kısaca SAVAK "her yerde hazır ve nazır". Gözle görünmez, tanınmaz. Soruşturma, koşturma gizli. Tek sorumlu olduğu yer ise Şah'ın bizzat kendisi. İran'da denir ki SAVAK Şah'ın gözü-kulağıdır. Ne var ki beyin "Made in USA" olduğu için SAVAK Şah'tan da güçlü. Söylendiğine göre Şah üç yıldır İluveyda'yı Başbakanlıkta uzaklaştırmaya çalışmakta, SAVAK buna engel olmakta. Ama Şah da SAVAK'ın gücünün kendisininkinden büyük olduğunu biliyor, bu yüzden "piyonların en büyüğü" olma görevini yerine getirmeye devam ediyor.

Etkin dayanışma gereği

Bu dayanışma herşeyden önce faşist rejimi bu yönleriyle saran sessizlik duvarını yıkmakla olur. İran halkı, İran gençliği işte böyle bir kışkırtıcı içinde. SAVAK'ın faşist baskılarına karşı yığılma direnen işçiler, köylüler, ilerici aydınlar, gençler ve onların mücadeleleri derin bir sessizlikle boğulmak isteniyor, işkencenin en barbarı, en çağdışı tekmiklerle uygulanıyor. Tutukluyu kollarından tavana asarak mabadına kırık çığır sokma vahşetine dek varan bu çağdışı uygulamalar İran'da "yönetim yöntemi" durumunda. Uluslararası Af Örgütü, Demokratik Hukukçular Derneği, Hukukçular Derneği bu gerçekleri az çok biliyor. Türkiye devrimcileri de biliyor. Tüm demokratik güçler de bilmeli. Daha geniş kitleler de bilmeli.

TAHRAN'DAN BİR GÖRÜNTÜ: İŞKENCEYE, GERİLİĞE VE YOKSULLUĞA MAHKUM EDİLEN HALK

Köpeksilik

SOSYALİST GERÇEKÇİLİĞİN
USTA YAZARI
GORKİ
BİR BURJUVA TAVRINI
SERGİLİYOR

(...) Bir köşeye sıkıştırılan burjuva sınıfının belli başlı sığınakları hepimiz çok iyi tanırız: Tanrı, metafizik ve köpeksilik (kinizm). Oysa Tanrı, inancının gücüyle yaratıp yine inancının ateşliyle ona can veren kişinin ruhunda yaşar. Çağdaş insanın küllenmiş ruhundaysa. değil Tanrı, taptığı bir kadın bile kolay kolay yaşamaz.

Metafizik yengiden sonra iyidir, ama kavgadan önce. kesin bir bilime ihtiyaç vardır. Metafizikse böyle olmaktan çok uzaktır, dolayısıyla. yaklaşan bozgun karşısında kafaları allak bullak olanların yüreğine su serpemez. (...)

Burjuva sınıfı, toplumsal adaletin tarihsel yürüyüşü karşısında. İster istemez köpeksilliği seçmiştir savunma aracı olarak (...)

Çağdaş köpeksilik birçok görünüş altında ortaya çıkmaktadır; ama karamsarlığın kapkara mantosuna büründüğü zaman çok daha kaba, çok daha aptalcadır.

- Herşey boştur azizim!
Eski püskül paçavralara sarınmış, korkudan tir tir titriyen, kadidi çıkmış burjuva, işte bu lafları gevelemektedir ağzında.

Oysa hayat, özgür eyleme duyulan susuzlukta olanca canlılığıyla ortaya çıkmaktadır. Uluslararası kardeşliğe dayanan bir geleceğin gerçekleşmesi için milyonlarca kahraman, birer er gibi, göğsünü gere gere can veriyor.

Köpeksi burjuva bunu bilmekte ve lafını patlatmaktadır:
- Eh, kuşaklar gelir ve gider, azizim! (...)

Eskiden, içten insanların sevgi ya da öfkesinden doğduğu için sağlam ve güzel olan karamsarlık, bugün, onu ağızlarına sakız yapıp çiğneyen, sal yalarıyla kirleten, tekbiçimli, mide bulandırıcı bir sersemlikler karışımı haline getiren geveze burjuvanın eline düşmüştür.

Köpeksiler:
- Biz hiç bir zaman hiçbir şey bilemeyiz, insan hayatını kuşatan sirların içine giremeyiz, derler.

Sonra gidip sefil ve ahlaksız bir yaşayışa dalarlar.
Ve insanlardan birinin, hayatın gizlerini inceleye inceleye, yeni bir buluşta insan bilgisini zenginleştirdiğini, doğanın incelenmesinde yeni bir hız kazandırdığını öğittikleri zaman gözle görülür ölçüde canları sıklır.
Ve öfkeli öfkeli bağırırlar:
- Bütün bu çabalarınız boşuna! Hiç bir şey bildiğiniz yok sizin. Doğruyu yanlıştan ayırma yettleriniz sonsuza dek eksik kalacak!
Köpeksi adam, bu düşüncesiyle, halk masalındaki, sakatlığından ötürü kendisini suçlayan demirciyi: "Öyleyse sen iki kat sakatsin, çünkü iki gözün var! ..."

- Hayat yaşamaya değer mi? diye sorar köpeksi adam.
Sonra karşı savı savunan düzyazı ya da şiir, bir sürü kanıt sıralar. Ondan sonra da en iyi besinleri alarak huzur içinde ve olabildiğince uzun yaşamaya bakar.

Çünkü hayatın yaşamaya değmediği gösterildikten sonra, hızını arttırmaya, o değerli güzelliğin, o basit ve parlak Doğru'nun gelişmesine yardımcı olmaya ne gerek vardır! Bu durumda, başkalarının çalışmasından elde edilen ürünlerle hiç düşünmeden yaşamak, kendi varlığını, malını mülkünü -özellikle malını mülkünü - savunurken haksızlıklar etmek, eski önyargıları sağlamlaştırmak, bunlara yenilerini eklemek, kadınlarla düğüp kalmak ve her şeye kara çalmak son derece mantıklıdır. Ondan sonra da, kaskatı bir yüreğin duyduğu çılgınca korku içinde, ödelece kırılmelerle, acıklı çığlıklar atarak yavaş yavaş ölmek, yeryüzünden kendi varlığını temizlemek, buna karşılık halka değdiği yere yapışan yalanların, anlamsız sözlerin, aşâğılık önyargıların ve daha başka pisliklerin arap saçına benzer yumağını bırakmak da en azından bunun kadar mantıklıdır.

- İnsanlık yaşayıp da ne bulacak? diye sorar köpeksi adam. Ve sonra sağdan soldanderlenmiş fikirleri kendince kuşa çevirerek, birtakım işkeletlere dayanarak tez elden, keskin bir karara varır:
- Hayır, yaşamada bir yarar yok.

Soruya verilen bu karşılık, hiç değilse erkendir. Çünkü, mantığa vurursak, bu soru, şu ya da bu biçimde, yeryüzündeki bütün beyaz, kara, sarı ya da kızılderi insanların hayatın tüm zevklerini tatmasından, insanlığın yüzyıllar boyunca ortaya koyduğu akıllara sığmaz eser gözden geçirmesinden, geleneklerin yüce değerini anlayıp kendin engin yaşantılarının yararını ölçmesinden sonra cevaplandırılabilir ancak.

İşte ancak o zaman, insanlar, oybirliğiyle yereyi havaya uçurmayı kararlılaştırabilirler. O zaman buna hakları olur.

Ama sessiz bir devin vücuduna yapışmış asalakların, bu devin yaşamada yarar var mıdır yok mudur sorusuna cevap bulmaya kalkması iğrençtir, gülünçtür: Köpeksilik dediğimiz şey de budur işte. (...)

Sanık

POLAT DEMİR

Elimde ünlü oyuncu ve sinema yönetmeni Yılmaz Güney'in "Sanık" adlı kitabı. Kitabın kapağına bakıyorum, kapakta bazı gazetelerden alıntılar var. Gazeteler birbirine yakın başlıklar atmışlar. "Kültür Sarayını yakanlar açıklandı!", "İhanet bedeli olarak yüzbinlerce lira almışlar", "17 sanık için savcı idam istedi.", "Henüz kitabı okuma ya başlamıştım, radyo haberleri okuyordum: "Yüksek Mahkeme Sabotaj Davası sanıkları hakkında beraet kararı verdi.", "Kültür Sarayını yaktıkları, iddia edilenler, Marmara Gemisi, Kastamonu Şilebi ve Eminönü Araba Vapuru sabotajlarının sanıkları suçlusuydu gösterilenler suçsuz bulunduğuna göre, bu işleri kimler, ne için yaptılar?"

Yılmaz Güney'in "Sanık" adlı kitabını kapağında bugünçülerle okudum. "Sabotaj" Davası" sanıklarından Yaşar Yılmaz'ın soru dönemi anlatılıyor kitapta. Yaşar Yılmaz kitapta şöyle tanıtılıyor: 1945 te Medine'den doğma. Tufanbeyli ilçesi Bozgüne köyü nüfusuna kayıtlı, İstanbul Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencisi. Çalıştığı büroda, adım adım yaklaşan sinsi tehlikeden habersiz; birazdan nişanlısı Üksüz ile buluşma düşüncesiyle statik betonarme hesabı yapıyorken gelen üç ziyaretçi(!) onu alıp götürdüler.

Gerçek hayattan alınan bu olay, Yılmaz Güney kendi akıcı üslubu içerisinde ve bir roman çeklinde ele almış. Kişileri yaşayan gerçek kişiler, olaylar gerçek olaylar.

Romanın kahramanı Yaşar Yılmaz yoksul bir Anadolu çocuğu, Romanda doğduğu yer, çevresi somut olarak anlatılıyor. Yaşar yüzbinlerce yoksul köy çocuğundan biri. Kızıldan, kızamıktan ölmemiş. Eğitim olmayan köşullarda işeyi bitirip Teknik Üniversiteye girmeye hak kazanmış. Köyünü, çevresini, sınıfını unutmamış. Yaşar'ın sermayenin hısmına, işkencesine uğramasının nedeni, sınıfına yabancılaşmaması, sınıfının adamı olarak kalmasındandır.

Sermaye kendisine karşı gelmenin ne demek olduğunu onbir gün süreyle göstermiştir Yaşar'a. Hem de kendi eliyle değil "Biz emperyalizmin, sermayenin uşağı değiliz" diyenlerin eliyle.

Faşizmin, emperyalizme ve onun işbirlikçilerine karşı gelenlere neler yapabileceğini görmek isteyenler mutlaka okumalıdır "Sanık". "Korkudan kaybolmuş ibnenin şeyi, .. Nerde olan erkeklğin? arıyoruz, arıyoruz bulamıyoruz" Güllüştüler. Bir el penisini tuttu. "Haydi vedalaş erkeklğinle bir daha tadına varamıyacaksın" ince bir tel bağladılar. Bir de ayak baş parmağına... bağırarak gücü kalmamıştı "Kahrolsun faşizm, zulüm mutlaka yenilecektir!"

Yaşar, onbir gün, sürekli bu şekilde işkence görür. Artık onu Yaşar yapan hiçbir şey kalmamıştır. Kültür Sarayını yakmak la suçlanmaktadır. Oysa o gün Yaşar Yılmaz, Ankara'da Sosyalist Gençlik Örgütünün Genel Kurulundadır. Kurban yanlış seçilmiştir...

"Sanık", 12 Mart'ın kadavrasını yakından görmek isteyenler tarafından mutlaka okunmalı.

iki açıdan
türkiye işçi partisi
davası

●
behice boran

●
behice boran savunma
necla fertan hukuk açısından tip davası

Bilim Yayınları

Bilim Yayıncılık
Limited Ortaklığı
Piyerloti Cad. 21/1
Cemberlitaş
İSTANBUL

P.K. 265 Sirkeci
İSTANBUL

DAĞITIM :
İstanbul, İzmir: GE-DA
Ankara :
Sergi Kitabevi

Ahmet Yıldız

SAYIN DEMİREL'İN POLİTİKASINA ORTAK OLUNAMAZ.

BU POLİTİKANIN TEMEL NİTELİĞİNİ SÖYLEYİYİM SİZE:

SAYIN DEMİREL'İN POLİTİKASI BAĞIMSIZ KİŞİLİĞİ OLAN BİR POLİTİKA OLAMAZ.

NEDENLERİNİ SÖYLEYİYİM:

1) İÇ VE DIŞ ÇIKAR ÇEVRELERİNİN TEMSİLCİSİ OLAN BİR HÜKÜMET, ONLARIN VİZESİ OLMADAN, ONLARIN YEŞİL IŞIK YAKMADIĞI BİR YÖRÜNGEDE POLİTİKA İZLEMENE KALKIŞIRSA ONLARIN BASKISINA UĞRAR.

2) SAYIN DEMİREL ESKİDEN BERİ DEMOKRAT PARTİ'DEN ALDIĞI

MİRASIN SAVUNUCUSU OLAGELMİŞTİR.

O POLİTİKANIN TEMEL NİTELİĞİ UYDUCULUK İDİ.

● Sayın Yıldız, hükümet, Amerika'nın silah ambargosunun sürmesi üzerine, Türkiye'deki Amerikan üslerinin ve ikili anlaşmaların durumunu görüşmek üzere Amerikan hükümetine 30 günlük bir süre tanıdı ve 30 gün sonra geçici bir statünün uygulanacağını açıkladı. Bu karar hükümetin zaafının bir belirtisi olarak yorumlanıyor. Türkiye'nin, ambargonun hukuki sonucu olarak doğan haklarını kullanmadığı belirtiliyor. Amerikan ambargosunun hukuki sonuçlarını açıklar mısınız? Türkiye'nin bunun karşısındaki durumu nedir?

● Bir kere Amerika anlaşmaları tek yanlı olarak bozdu. Bu bozuşu düşmanca sayılabilecek bir eğilime götürdü. Bu ambargo ile birlikte Amerikalılar bütün yordamlarını, kredilerini, ekonomik olsun, askeri olsun desteklerini, devletleri genel politik amaçlarına göre kullanmak için yaptıklarının açık örneklerini verdiler. Çünkü Amerika sıkışık bir durumda görünüyor. Birçok diplomatik kuraları da aşarak zor, baskı, yıldırma sendir-me metodunu açıkça kullanıyor. Sonra bunu yaparken özür de arıyor. Hükümet, kabahat bende değil, Kongre'dedir demek suretiyle ikisinin arasındaki tartışmadan kazanacağı zamanla pazarlık gücünü bir süre için yürütmek istiyor. Bunlar inandırıcı değildir kuşkusuz. Amerika'da bir dış konuda hükümetle kongre çatıştığı zaman uzlaştırma yolları çaktır. Amerika'da geçerli yöntemler vardır. Onları kullanabilirdi. Demek onları uygulamamış ve bunları kullanmak istemiş. Bir de şu var ki, Amerika zaman ayarlaması yapmaktadır. Ambargoyu bir yıl, hatta iki yıl önce istedi. Bir yıl önce afyon üzerine istedi. Tutmadı. Kıbrıs'tan sonra telaş düştü, ama fazla ileri gidemedi. Erkin bir karşılık veremeyeceği kanısında olduğu hükümetler gelir gelmez, ambargoyu açık pazarlığa koydu. Uyguladı. Süre aldı. İrmak hükümetinden bir ay aldı. Süreyi tekrar uzattı. Demirel hükümetinden bir ay daha aldı. Şimdi süreyi bir ay daha uzattı. Ve süreyi uzatarak, Temsilciler Meclisi'nde kararın görüşülmesi ile bizim vereceğimiz karşılığı ayarlama politikası güttüğü anlaşılıyor.

Devletler Hukuku'nda geçerli kuralar da çiğnenmiştir 1969 Temmuz anlaşmasındaki koşullar da çiğnenmiştir. Ne haber verme var, ne de bir süre tanıma. Anlaşmalar da "Ben size ortak savunma tesisleri karşılığında bunu yapıyorum" deniyor; demek o karşılık değilmiş bu.

Bu ambargonun mantıksal tutarsızlığı da çok belirgindir. Ambargo koyarken Yunanistan'la ilişkilerimiz, afyonla ilişkilerimiz söz konusu değildir anlaşma metninde. Şimdi ambargo konulurken belirli nedenler yok, belirli amaç da yok. Bunun dışında hoşuna gitmeyen herhangi bir davranışımızı cezalandırma aracı yapılmıştır. Bu yalnız hukuksal değil, mantıksal bir sapmadır da.

● Başbakan ve Dışişleri Bakanı, hükümetin kararı için çeşitli gerekçeler öne sürdüler. Alınan kararlar birlikte, Türkiye'nin de, ikili anlaşmalar üzerindeki tek taraflı tasarruf hakkını kullanmış olduğunu ileri sürdüler. Fakat 30 günlük bir sürenin tanınması, konunun yeniden görüşmelere bırakılması vs. bazı tartışmazlıkları açığa vuruyor. Siz durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

● Gerçektensayın Çağlayan'ın vesayin Demirel'in söyledikleri inandırıcı değildir. Doğrudur, Amerika tek yanlı olarak, bize sormadan ambargoyu koymuştur. Biz de diyoruz ki, tek yönlü anlaşmaların yürürlükte olmadığını ilân ettik. Ama ne koyduk ortaya? İlân yok eden koşullar koyduk. Otuz günlük süreden sonra Amerika gelip oturur konuşursa, görüşmelerin bitişine kadar biz bu tek yönlü kararı uygulamıyoruz. Üstelik sayın Çağlayan'ın Çarşamba günü ne diyor? Biz bu tesisler içinde ortak savunmayı hangi ölçüde, hangi sınırlar içinde yürütmeyeceğimizi bildireceğiz. Bu ne demektir? Bugün varolan anlaşmaların bir bölümünü tanıyoruz, demektir. Hükümetin, anlaşmaları tümüyle geçersiz ilân ettiği söz tutarlı değildir. Tutarlı olmadığı gibi, görüşmelere yeniden başlamak sözü de bir çelişki niteliğindedir. Görüşmeler zaten sürüyor. Kissinger'le konuşuluyor, Ford'la görüşülüyor, Hartman geliyor onunla görüşülüyor. Bunlar görüşme değil miydi ki yeniden görüşülüyor?

Hükümet ayrıca şöyle demektir: Savunma kanunları dışında herhangi bir konu söz konusu değildir. Bunun anlamı şudur: "Korkmayın; biz politikada temel değişiklik yapmayacağız. Öbür konuları tartışma konusu yapmayacağız. Anlaşmalar arasında kabul ettiklerimiz var. Gene ortak savunmaya ve NATO'ya bağlılığımızı sürdüreceğiz. Koşullarını saptayacağız. Size de sunarız." Bu dediğiniz gün, karşı tarafta etkin adam atamazlar kanısı kesin olur. Ve sizden, ileri gidemeyeceğiniz teminatını alarak, rahatlıkla görüşmeleri uzatma fırsatını bulmuş olur. Bu bakımdan da yanlış. Dışişleri Bakanının konuşması, diplomasi konuşması değildir. Gücünün, zaafıyla birlikte söylenmesi diplomasisidir bu.

Bir noktaya daha değinmek istiyorum. Şimdi ortak savunma tesislerinden bahsediyoruz. Ortak savunma tesisleri sözünün pek doğru olduğunu inanmıyorum. Ortak işe biz tek yanlı bunları nasıl kaldırıyoruz? Zayıf biziz, kuvvetli Amerika'dır. Böyle bir durumda, zayıf olantaraf "ortak savunma tesisleri"ni kapatma tehdidini karşı tarafa yöneltemez.

● Hükümet, Amerika'ya verilen notanın ve dolayısıyla Amerikan ambargosunun NATO ittifakıyla ilgili olmadığını kanıtını yaymaya çalıştı. Dışişleri Bakanının bu konuda çelişkili beyanları oldu. Bunu nasıl açıklıyorsunuz?

● Bu daha büyük bir çelişkidir. Ortak savunma tesisleri sözünün pek doğru olduğunu inanmıyorum. Ortak işe biz tek yanlı bunları nasıl kaldırıyoruz? Zayıf biziz, kuvvetli Amerika'dır. Böyle bir durumda, zayıf olantaraf "ortak savunma tesisleri"ni kapatma tehdidini karşı tarafa yöneltemez.

● Bu daha büyük bir çelişkidir. Ortak savunma tesisleri sözünün pek doğru olduğunu inanmıyorum. Ortak işe biz tek yanlı bunları nasıl kaldırıyoruz? Zayıf biziz, kuvvetli Amerika'dır. Böyle bir durumda, zayıf olantaraf "ortak savunma tesisleri"ni kapatma tehdidini karşı tarafa yöneltemez.

● Son haftalar içinde, muhalefeti ve ana muhalefet partisini hükümet politikasına ortak etme yönünde çetrefil girişimler oldu. Muhalefetle İktidar arasında böyle bir sorumluluk ortaklığı mümkün görüyor musunuz?

● Ana muhalefet partisi yerinde ben olsam, hangi politikaya ortak olacağım sorusunu kendime sorarım. Or-

taklık yapılabilecek noktaları var ise, belki bir ayırım yaparak, o niteliklere ortak olabilirim.

Ama kanım adur ki, sayın Demirel'in politikasına ortak olunamaz. Bu politikanın temel niteliğini söyleyeyim size: Sayın Demirel'in politikası bağımsız kişiliği olan bir politika olamaz. Nedenlerini söyleyeyim: 1) İç ve dış çıkar çevrelerinin temsilcisi olan bir hükümet, onların vizesi olmadan, onların yeşil ışık yakmadığı bir yörede politika izlemeye kalkışırsa onların baskısına uğrar. 2) Sayın Demirel eskiden beri Demokrat Parti'den aldığı mirasın savunucusu olagelmıştır. O politikanın temel niteliği uyduculuk idi. Bandung konferansına gittiğimiz zaman, bu yüzden Üçüncü Dünya devletlerine karşı geldik. Kuzey Afrika'daki Arapların boğazlanmasına onun için ses çıkarmadık. Kanal hareketinde doğal olarak bulunmamız gereken yönde değil, saldırganların yanında yer aldık. Bütün bu politikaları uyguladıktan sonra, Türk hükümeti, uyanacak tepkilere karşı kendisini savunmak için resmi bir anlaşma ile Amerikan Cumhurbaşkanı'nın koruyuculuğuna girmiştir. 1959 Mart anlaşmasına göre, dolaylı bir saldırı ülkeye yönelirse, yani cepheden değil içerden bir şey olur ise, Türk hükümeti Amerikan Cumhurbaşkanı'ndan yardım ister ise, Amerikan Cumhurbaşkanı kendi yasalarına göre silahlı kuvvetlerini Türkiye'de kullanacaktır. Sayın Demirel'in mirasçısı olduğu Demokrat Parti politikası böyle bir politikadır.

Joseph Luns'un dışarda Demirel'e ilgilili sözleri, dışarda Demirel'in saygınlığını tümüyle yitirdiğini gösteriyor. Diyor ki, "sayın Demirel, özel görüşmelerinde resmi görüşmelerinden daha anlamlı davranmaktadır." Yani, özel konuşduğumuz zaman başka şey söylüyor, resmi görüşmelerde başka şey söylüyor. İki yüzlü bir politika güdüyor, diyor. Kendisi için bunların söylendiği bir hükümetin, elbette bağımsız bir politika gütmesi olanaklı değildir.

Belli başlı demokratik Avrupa ülkeleri ve Üçüncü Dünya ülkeleri Demirel'den yana değillerdir. Bunların gözünde de Demirel'in saygınlığı yoktur. Saygınlığı yoktur, ipoteklidir, güvenilirdir. İkiyüzlü olduğu uluslararası alana yansımaları kadersizlenen bir kimse için uygulayacağı politikayamuhalefetin katilma alanı değildir.

● Son bir soru: Amerikan ambargosunun Türkiye üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

● Ben sanıyorum ki, ambargo pek de o kadar zararlı olmamıştır. Çünkü Amerika'nın politikası bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Askeri yardımı ne amaçla kullandığı anlaşılabilir. Uzun yıllar tek kaynak olarak Amerika'ya bağlanan, tek güvence olarak Amerika ve NATO'yu düşünen Türkiye, bir uyanışla kendi ulusal savunmasını daha gerçekçi ölçülere dayandırma ihtiyacını duymuştur. Daha önceleri Türkiye bütün savunma kanunlarına NATO ve Amerikan gözüyle bakardı. Hatta bir süre Türkiye, NATO'nun "ileri savunma karakolu" olduğunu düşünerek söylendi. Bu, bir memleketin onurunu inciten bir sözdür. İleri savunma karakolu demek, asil kuvvetler için savaşan, onlar için kendini tehlikeye atan kuvvet demektir. Demek ki, Türkiye NATO ve Amerika için kendini yok edip, ülkesi istilaya uğradıktan sonra kurtulma umudu ile bu görevi almış gibi gösterilmektedir. Şimdi gördük ki, asil görevimiz NATO dışındadır. Hele Sovyetler'le Amerika'nın doğrudan bir savaş artık akıl dışı sayıldığı bir dönemde, NATO ve Varşova Paktları, bir savaş tehlikesi halinde görüşmeler için bir zemin teşkil eder hale geldikleri bir dönemde, bizim onlar dışındaki görevlere hazır olmamızla ilişkin yıllardan beri hükümete yaptığımız uyarıların anlaşılmasına yardım edeceği bakımından da ben bunu ulumlu sonuçlar verecek bir girişim olarak değerlendiriyorum. Üstelik artık bütün Sosyalist Blok ve Üçüncü Dünya devletlerine sırt çeviren bir politikanın da pek geçerli olmadığı, deşet dengesi içinde dengeleşmenin alanlarından yararlanma açıklığını da getireceği düşüncesiyle belki de uyarıcı, hayırlı bir iş almıştır.